

Nominace Akademie SFFH za rok 2015

Nejlepší SF

David Brin: Existence (Triton)
Petr Heteša: Stavby nestavy, bytosti nebytosti (Brokilon)
Kim Stanley Robinson: Icehenge (Laser-books)
Jeff VanderMeer: Anihilace (Argo)
Ben H. Winters: Poslední policajt (Triton)

Nejlepší fantasy a horor

Ben Aaronovitch: Řeky Londýna (Argo)
Daniel Abraham: Dračí cesta (Laser-books)
Robert Jackson Bennett: Město schodů (Host)
Brandon Sanderson: Slova paprsků (Talpress)
Ian Tregillis: Hořká setba (Argo)

Nejlepší povídka

Božena Čechalová: Počítání rukou (XB-1 2015/06)
Petr Heteša: Psi očí (Stavy nestavy, bytosti nebytosti)
Miloš Janoušek: Dlhá, horúca obedňajšia siesta (Testament)
Petra Machová: Strážci Hvězd (Rozmarná fantastika)
Václava Molcarová: Křik ptáků mandoro (Rozmarná fantastika)

Cena za dlouholetou práci pro SF

Martin Fajkus
Tomáš Jirkovský
Richard Podaný

Nejlepší původní čes. nebo slov. kniha

Pavel Fritz: Přístav u řeky Styx (Straky na vrbě)
Julie Nováková (ed.): Terra Nullius (Brokilon)
Pavel Renčín: Vězněná (Argo)
Vladimír Šlechta: Lovci přízraků (Brokilon)
Vladimír Šlechta: Rok Havrana (Brokilon)

Nejlepší překlad

Viktor Janiš: Spáčka a vřeteno (Albatros)
Petr Kotrle: Anihilace (Argo)
Michal Prokop: Marfan (Euromedia Group – Knižní klub)
Jana Rečková: O poklad Ciboly (Triton)
Hana Šimečková: Magie ničivá (FANTOM Print)

Nejlepší dílo (domácího) výtvarníka

Kateřina Bažantová: Řeky Londýna (Argo)
Michal Ivan: Lovci přízraků (Brokilon)
Michal Ivan: Rok Havrana (Brokilon)
Lubomír Kupčik: Amélie a duchové (Albatros)
Lubomír Kupčik: Pán země (Albatros)

Nejlepší internetové médium

LEGIE - databáze F&SF (www.legie.info)
Sarden (www.sarden.cz)
XB-1 (www.casopisxb1.cz)

Pokračování na str. 7

OBSAH

Nominace Akademie SFFH za rok 2015	1	Ve službách space opery	15
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Genom - vesmír plný vyvolených	17
Hvězdný bulvár	3	Na hromnice o mord více	18
Operace Condor	7	Nesmírně zajímavá dohoda se Smrtí	20
Miloš Janoušek: Testament	8	Fantastické seriály: THE EXPANSE	21
Akademie SFFH - nominovaná SF	8	Civilizační šok ²	22
Plameňák na konci léta	9	Z deníku Blbě blondýny - Rozhovor o Zdeňku Rampasovi	23
Akademie SFFH - nominovaná fantasy a horor	9	Časem s vědou - březen	24
Zrození anglické magie na obrazkách	10	Návod k vábení náhod	25
Dílo démona z antikvariátu	12	Časem s vědou - duben	26
Akademie SFFH - nominovaná domácí fantastika roku 2015	14	Objevy v šuplíku	27
		Třeštění letitého popularizátora 50 Bilcon 2016	28

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Tak za sebou máme další jubileum, tentokrát nikoli Interkomu, ale jeho šéfredaktora. Ano, nemohu tomu uvěřit stejně jako Vy, už je mi šedesát. A překvapením není konec, nevěřil bych, že lze ve fandomu něco utajit, navíc věc, na které spolupracovalo nebo o ní alespoň vědělo okolo dvou set fanoušků. Nicméně bez mého přičinění vyšel neautorizovaný Interkom s poněkud nejasným číslováním či zařazením, věnovaný zábavným historkám, kterých jsem se někdy zúčastnil. Tento speciál byl distribuován na velkolepé oslavě, kterou zorganizovali vděční čtenáři pod vedením Vilmy Klímové a Jana Vaňka jr. Přestože jde o poněkud monotematické dílko, dali si s ním jeho autoři dost práce a byla by škoda, kdyby se nedostalo k někomu, koho by zajímalo. Avšak okolo stovky účastníků oslavy (více na str. 7) si svůj výtisk odneslo přímo z oslavy a část z nich byli právě předplatitelé našeho periodika, takže jej dotiskneme a rozešleme s dalším číslem, jen pokud projevíte zájem, nejlépe mailem.

Dále v tomto Interkomu najdete informace o výsledcích prvního kola Akademie SFFH, recenzi minisérie BBC natočené podle románu *Jonathan Strange & pan Norrell*, Martin Gilar nám prozradí něco o specifikách amerických Vánoc, František Houdek jako v každém dvojčísle přináší dvojnásobný nášup vědeckých zajímavostí, Julie Nováková, Ivo Fencel, Zuzka Hloušková, Jožo Girovský a Jára Míkovec recenzují, co je v poslední době zaujalo. Článek Blbě Blondýny, který následkem organizačního nedopatření nedoputoval do Interkomu 60, poslouží jako ochutnávka dalších textů, ze kterých je jeho čtyřicet stran složeno.

Zdeněk Rampas

Významná výročí roku 2016

- před **deseti** roky zemřel Stanislav Lem (27. března 2006)
- před **dvaceti** roky Akademie SFFH poprvé předala své Ceny (květen 1996)
- před **třiceti** roky explodoval a začal hořet čtvrtý reaktor Černobylské jaderné elektrárny (26. dubna 1986)
- před **čtyřiceti** roky američtí matematici Kenneth Appel a Wolfgang Haken dokázali problém čtyř barev a také se narodili Viliam Búr, Michal Hvorecký, Tomáš Kohl, Tomáš Němec, Robert Pilch... (1976)
- v tomto Interkomu vychází **padesáté** Třeštění letitého popularizátora, a před **padesáti** roky se narodili Radomil Dojiva, Milan Fibiger, Martin Gilar, Ondřej Müller, Peter Pavelko, Alexandra Pavelková, Roman Sochor, Ján Žižka (1966)
- před **šedesáti** roky se narodil váš šéfredaktor a Petr Hanuš, Ingrid Hanušová, Petr „Pagi“ Holan, Miroslav Páříčka, Jana Rečková, Sławomir Sączek, Richard Šusta (1956)
- a před **sedmdesáti** roky Marcel Grün, Jaroslav Veis, Zdeněk Volný (1946)
- před **osmdesáti** roky v Hobartské ZOO uhynul poslední vakovlk (7. září 1936)
- před **devadesáti** roky se narodila Alžběta II., královna Spojeného království (21. dubna 1926), Ludvík Souček (17. května 1926) a Josef Nesvadba (19. června 1926)
- před **sto** roky zveřejnil Albert Einstein obecnou teorii relativity, v R-U byl zaveden letní čas a vítězstvím Turků skončila bitva o Gallipoli (1916)
- před **dvěma sty** roky výbuch sopky Tambora způsobil malou sopečnou zimu (1816)
- před **třemi sty** roky v bitvě u Petrovaradina porazil Evžen Savojský osmanskou armádu velkovezíra Damada Aliho (5. srpna 1716)
- před **čtyřmi sty** roky zemřeli Miguel de Cervantes Saavedra (22. dubna) a William Shakespeare (23. dubna 1616, ten ale asi ještě podle juliánského kalendáře)
- před **pěti sty** roky vydal Thomas More **Utopii** a Niccolo Machiavelli **Vladaře** (1516)
- před **šesti sty** roky se Republika Dubrovnik stala prvním evropským státem, kde bylo zakázáno otrokářství (1416)
- před **sedmi sty** roky se narodil Karel IV. (1316)

red.

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 3-4/2016 (304)

Adresa redakce:

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka:

Kristýna Benediktová

Redakční kruh:

Richard Klíčnick a Michaela

Autoři tohoto čísla:

Vendula Brunhoferová, Bohumil Doležal, Ivo Fencel, Martin Gilar, Jozef Girovský, Zuzana Hloušková, František Houdek, Jára Míkovec, Ondřej Morava, Julie Nekola Nováková, Zdeněk Rampas, Starknes, Michaela Ševčíková, Josef Vašák

Fotografie

Petr Brodecký, Sargo, Inka

Sponzoři tohoto čísla

Daniela Kovářová

Jiří Doležal

Jiří Grunt

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla byla dne 26. 4. 2016

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Dopracovat se k tomu, aby se země, odkud lidé prchají, přiblížily úrovni země, kam prchají, by bylo velmi pracné a na dlouhé lokty. Dosáhnout naopak toho, aby se země, kam lidé utíkají, vyrovnaly rozvratem a chudobou těm, odkud utíkají, nedá až tak moc práce, vlastně k tomu nebude třeba ani hnout prstem, stačí nějaký čas nedělat vůbec nic. A uvidíte, wir schaffen das!

Bohumil Doležal

Víte, co je česko-čínská vzájemnost? Když si čínský prezident v Čechách připadá jako doma a Češi doma si připadají jako v Číně...

JUDr. Altner je kandidát na Nobelovu cenu za ekonomii. Naučil socialisty šetřit.

Nejlepším důkazem toho, že ve vesmíru existují inteligentní civilizace, je, že se nás nepokoušejí kontaktovat. **NYX**

◆ ◆ ◆

● **12. února** se mi po letech ozval Ing. Arch. Karel Cvrček, jeden z účastníků soutěže *O úfikův talíř* v roce 1986. Upozornil jsem na to organizátora Úfikova talíře (podle fanziny, který Kája vydával) Karla Dvořáka a ten mi napsal, že obnovil své stránky:

<http://fanziny.4fan.cz/>

● **14. února** konečně hotov první letošní IK, teď ještě korektury a otevíráme třiatřicátý ročník...

● **15. února** v RUR jen Honzové Vaněk a Macháček, moc jsme toho neprobrali, já ruku zhmožděnou domácími pracemi a dokončováním IK, Filip pospíchá do Pyšel.

● **16. února** první Interkom roku 2016 jde do tiskárny.

● **17. února** dopoledne mě Franta Novotný upozornil na seriál *Poslední loď*, není to výkvet, ale jeho převážná část se odehrává na lodi stejného typu jako Frantův Křížník Thor.

Večer s Michaelou pilíme do Národního technického muzea. Křtí se krásná kniha vydaná Mladou frontou *Zámek s vůní benzínu*

benzínu od Miloše Hořejše a Jiřího Křížka. Potkali jsme tam Lubora Falteiska a Jiřího Sládečka z Jalny. Knihu křtil kniže pán Karel Schwarzenberg, který na fotografiích objevil některé své příbuzné. Více na str. 20.

● **18. února** u Kruhu po dlouhé době Vlado Říša a Vlád'a Kejval, přinesl jsem knihu *Zámek s vůní benzínu*, Franta Novotný zde hned našel užitečnou informaci o automobilu hrdiny svého chystaného románu (tuším hraběte Dubského). Jiřina nám čtvrt hodiny líčila obsah špatné povídky z Vidoucího, dokonce i veletřpělivý Vlado se jí pokusil zastavit, marně. Pak ještě dorazila Františka Vrbenská, dokonce i na ni platí termín honoráře.

● **22. února** proběhl v Městské knihovně v Praze pořad **Bez politické korektnosti** s Ondřejem Neffem a Petrem Robejškem na aktuální a horká témata: Jak se zachovat v dnešní době, co naše elity a nezbláznil se svět? www.youtube.com/watch?v=KbJluo6RNzE

● **24. února** v KJV Františka Vrbenská pokračuje v povídání o jídle v době Julese Vernea.

A mezitím jinde: **Mgr. Julie Nekola Nováková**, studentka katedry filosofie a dějin přírodních věd získala **Cenu prof. RNDr. Jaroslava Heyrovského**. Ve své oceněné práci **Využití metod experimentálních her ke studiu kooperace, altruismu a férovosti a jejich biologických prediktorů** studovala mimo jiné vliv zdravotního stavu na míru altruismu člověka. Je rovněž první autorkou odborného článku *How much is our fairness worth?* v časopise PLoS One, ve kterém ukázala, že míra altruismu v experimentální hře na diktátora závisí jen velmi málo na absolutní výšce částky, o kterou se právě hraje. Julie Nekola Nováková je rovněž aktivní popularizátorkou vědy, výbornou přednášející a úspěšnou spisovatelkou a překladatelkou SciFi románů. V současnosti studuje obor Teoretická a evoluční biologie na katedře Filosofie a dějin přírodních věd pod vedením profesora Jaroslava Flegra.

● **25. února** dorazím ke Kruhu až na sedmou, tam jen Richard Šusta, pak dorazí Milan Fibiger a okolo osmé spolu vyrazíme do Vagónu na koncert OZW, věnovaný památce Zdeňka Lorence. Bylo zajímavé pozorovat komunitu prošedivělých hipíků, občas nějaké to číro a pak pár lidí v maskách, které asi korespondovaly s tématem večera... Promluvil jsem krátce s Davidem Pohrybným a po dvouslovné písni *Netopýr, brutopýr* běžel domů pracovat na knize o Donu Quijotovi.

Křest knihy *Zámek s vůní benzínu* (foto Petr Brodecký)

● **29. února** pádím do RUR, jen tam předám Interkomy a musím běžet do Slámovky na mimořádná pondělní Slova mají křídla. Cestou na Národní potkávám v metru Štěpána Kopřivu, pokecáme o Akademii a jeho psaní (odděleně), Pavel Mandys jej (a tuším ještě Kotletu a Jirku Procházku) přizval do projektu Prag Noir.

Ve Slámovce jsem už od půli, je tam asi kvůli počasí docela prázdná, do sedmi se ale zaplnilo, mezitím si zpěvačka Martha Elefteriadu nacvičovala, co bude během pořadu zpívat.

Dnes mě docela mrzí, že jsem únorová *Slova mají křídla* vic nepropagoval, po úvodní písni večer otevřela Marie Michlová, přečetla úryvek ze svého románu *Smrt múz*, to byl poslední impuls, abych knihu konečně rozbil a přidal na hromádku těch, které začnu číst.

Netušil jsem, jak vtipné byly (a jsou) fejetony Umberta Eca a to nejen díky přednesu překladatelky Zorky Obstové. Přečetla dvacet let starý fejeton o tom, že žijeme ve věku migrace, kterou bychom neměli zaměňovat s imigrací, pak o tom, zda mít komplexy z nepřečtených knih klasiky, politicky korektně převyprávěnou Červenou Karkulku a jako přídavek návod Jak se vyrovnat se smrtí.

Se Zorkou Obstovou přišel i Jiří Pelán a tak dotazy na Eca nabyly nečekané šíře. Když se probíralo, proč mu Karlova univerzita nedala čestný doktorát, vynořily se dvě stejně podpořené hypotézy.

První vycházela z představy obvyklé čecháckovské zaprděnosti nehodné moderního západo/evropanství (že univerzita nesehnal ani nedal žádné peníze a ani zde nepřednášel).

Druhá, že byl shledán málo politicky korektním, neboť vždy dával přednost zdravému rozumu (tenhle pojem už se u nás podařilo zesměšnit, tak řekněme common sense) a přesnému vyjadřování (vždy řekl trpaslík místo osoba nestandardizované velikosti).

Přišlo mi, že ty evropské i čecháckovské výhrady k Ecovi jsou vlastně jen dvě strany téže mince současné intelektuální ubohosti vedení našich vzdělaných elit.

Vrcholem večera byl ale přednes (a jistě i - dle mého nastrojo úžasný - překlad) Blokových *Dvanácti* od Lubora Kasala. Některé strofy dokonce odpíval, tuším, že na melodii Stěny Razina či Internacionály. Škoda, že to někdo nenahrával, ale soudím, že tak dobře připravené minipředstavení nemohl převést jen jednou a někde to bude.

Po skončení programu jsem mluvil s Marthou Elefteriadu (zpívala mezi jednotlivými vystoupeními), a ta o Blokovi a *Dvanácti* řekla, že cítí tu uměleckou sílu (jen parafrázuji), ale že se jí to nemůže úplně líbit, když ví, k čemu pak bolševizmus vedl...

● **3. února** se u Kruhu sešel na pracovní schůzce Milan Fibiger s Frantou Novotným a probírali lanoví v ilustracích Švýcarského Robinsona. Pak dorazila Jiřina, Honza Kovanec a Vlád'a Němec, dostali Interkomy.

● **6. března** Franta Houdek posílá další vědu, dobré připomenutí dalšího čísla.

● **9. března** do tisku jde Stopník Zdeňka Rosenbauma

● **10. března** posílá Doktor Roman Hruška NN 3-4/2016. U Kruhu Richard Šusta s Vlád'ou Němcem, toho informuju o prodeji Času šelmy.

● **12. března** v TV probíhá jakýsi SF souboj jednotlivých stanic (vypadá to jak televizní Slavkov). Během večera jsem zaznamenal následující filmy s fantastickými náměty: Špión, který mě miloval, Pád Bílého domu, Záhada Hory mrtvých, Enderova hra, Catwoman, Pád Země, Upírův pomocník, Světová válka Z.

Přítom prodal dobrou SF knihu je stále větší umění...

● **14. března**, o týden dřív, než jsem čekal, vyšel Okrajový stopník, večer jsem se vypravil do Čáslavské, že předoslávím mé narozeniny, ale Filip vyplňoval formulář Akademie, Bidlo přijel autem, Honza Macháček snad vůbec nepije, a Honza Vaněk přišel pozdě. Tak jsem zase medovinu sebral a dohodli jsme se na mimořádném pondělku.

● **15. března** přijel do Prahy Pepa Vašát, popřál mi k blížícímu se jubileu a pak odjel k hrobu Ludmily Freiové. Předtím jsme mu ale s Michaelou předvedli poklady sklepa a přitom našli pár věcí, na které už jsme stačili zapomenout, třeba obří dřevěné Ludvíky a obrazy ze starého SF muzea.

Odpoledne jsem donesl Zdeňkovi Rosenbaumovi výtisky Stopníka, a

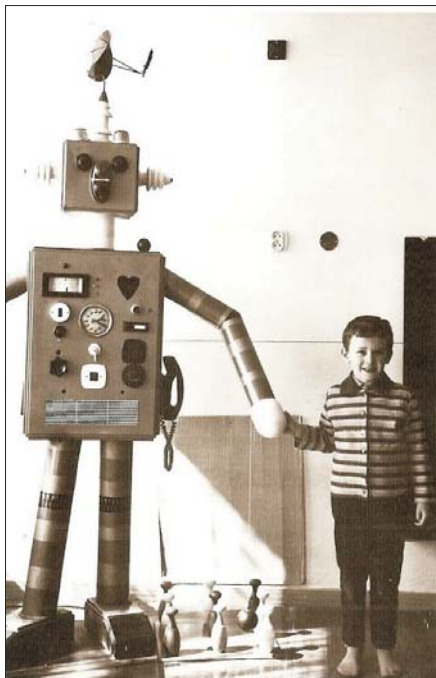
zjistil jsem, že rovněž rád čte Grega Egana, kdo by to od humoristy čekal. A od našeho posledního setkání na podzim stihl přečíst všechny čtyři díly Mycelia.

● **16. března** jsem Mišu vyděsil návštěvou kardiologa, zdálo se mi, že mi to nějak nepravdělně buší, ale přístroje říkaly něco jiného.

● **17. března** se u Kruhu objevil Pavel Poláček, pak jedeme k nám a domlouváme do pozdního večera výstavu o SF fandomu v Bíloveckém zámku.

● **18. března** mám 60. narozeniny, čekal jsem, že Michaela s Vilidou uspořádají obvyklý večírek pro třicet nejbližších přátel, ale místo toho jsme dorazili do podniku Šumava s velkým salónkem, kde se postupně objevilo 101 gratulantů, nejmladší byl syn Kristin Olsonové Benjamin, nejstarší Vlasta Toman.

Z největší dálky přijeli Poláci Joanna Czaplínska a Piotr Rak, pak Ostraváci a Opaváci Aleš Koval, Pavel Stanke a Bílovec Pavel Poláček. Z druhého konce republiky asi Daniela

Pavel Poláček, sciifista od mala

Kovářová a Helenka Šebestová, Dáreček byl bohužel po nemoci.

Hlavní atrakcí byly čtyři dorthy, spravedlivě rozdělené mezi mě a Pagiho, který také slavil, jen o pět dní později, a Interkom 60, kam pamětníci sepsali vzpomínky na to, jak jsme se poprvé setkali či si vstoupili do životů. Byly to krví vykoupené řádky, protože při mé pověstné nenápadnosti a nekonfliktnosti dá práci si na něco významného či zajímavého vzpomenout ☺

Fotky z té slávy najdete na www.flickr.com/gp/rpicarderon/FHK4o1 nebo na plus.google.com/+RomanStedronsky/posts

● **19. března** čtu neautorizovaný Interkom, který vydalo spiklecké centrum okolo Honzy Vaňka jr. a Vilmy Klímové.

Jestli o něj také máte zájem, napište do redakce nebo na mail. Dočtiskneme a přijde vám s dalším IK.

● **20. března** doplňujeme Slavín na fandom.cz, je to čím dál aktuálnější.

● **21. března** pořádáme první dooslavný večírek, po letech je otevřen SF archiv, dorazili Filip Bí, Hanka a Honzové Vaněk a Macháček, hrajeme *Krycí jména*, hru z dílny Vládi Chvátila, kterou mi v pátek daroval Filip.

Honza Macháček mně dodatečně podaroval sbírkou fair trade čokolád, některé byly opravdu dobré a jejich producenti si vskuctu zaslouží svůj plat. Při té příležitosti mě napadlo, zda tyhle FT potraviny nejsou pro aktivistická (eko, antifa, bio, anarchy) náboženství něco jako halal a košer pro pouštní a pastevecké monoteisty.

● **22. dubna** se scházíme, Milan Fibiger, David Pohrybný a neplánovaně i Ivo Železný, který zrovna ten večer dělal průzkum hospody, kde jsme s prvními dvěma jmenovanými pořádali další dooslavu.

Milan mi věnoval dva své obrázky a tričko s mým portrétem, David SF publikaci v neznámém jazyce, ale s nádhernými fotografiemi.

● **28. března** Velikonoce,

Vyděšený Jarda Veis a Vilma

tak jeden velikonoční vtípek, dole.

● **30. března** v KJV přednáší Martin Corn o vzducholodích, hlavně o romantických představách, které v nás dodnes vyvolávají, to asi proto, že ze všech dopravních prostředků byly opuštěny po nejkratší době užívání, a Franta Novotný doplňoval technické podrobnosti. Šešlo se nás ani jen čtrnáct, každý, kdo absentoval, určitě předělal.

● **31. března** bylo opravdu z čeho vybírat, byl čtvrtek, na který vedle Kruhu

připadla i Slova, co mají křídla, já však zvolil Kvída, tradiční oslava Ertarského nového roku, pořádanou už desetiletí redakcí Světelných roků. Už cestou na Spořilov jsem potkal Danu Čápopou, takže jsme hodně věci probrali ještě před oslavou, a o to více jsem se pak věnoval Petrovi a Ince Hanušovým, na které jsem na své nedávné oslavě, stejně jako na každého jiného, neměl dost času. Nicméně i tak jsem pohovořil s Vládou Widtmanem a Standou Čermákem, kteří k příležitosti Nového (ertarského) roku vydali dvě jubilejní čísla Světelných roků. Dalším vrcholem večera byl úžasný dort.

● **5. dubna** zemřel plzeňský fanoušek Jarda Bláhovec.

● **6. dubna** Franta Novotný referuje o S-conu, jen na Skypu, zítřka ani jeden nebudeme u Kruhu.

● **7. dubna** Lulu píše o Vartovce, já po šesté hodině vyrazím do Velkých Čičovic, kde na statku Hoffmeister slaví Petr Svoreň a Dáša Heřtová narozeniny.

Svatý Schrodinger, zapomenutý apoštol

● **11. dubna** jedu do Argo pro korektury pokračování Hořké setby, bude se jmenovat Nejstudenější válka, a pak se s Richardem Klíčnickem přesunujeme do RUR/Čáslavské. Tam Lubo Plata řeší s Filipem něco o komiksech, našťastí brzy dorazili Honzové Vaněk a Macháček, takže jsme se zabavili sami ☺

Měl jsem z celého odpoledne velmi příjemný pocit, který korunovalo to, když Ondřej Morava večer poslal výsledky prvního kola Akademie

SSFH. Sice se zpožděním, ale ještě se to dá stihnout.

● **14. dubna** v RUR asi po třináctidenní výluce vše při starém, Franťa a Milan, Richard Šusta a Jiřina...

● **15. dubna** pořádá Vilma vlastně první letošní večírek, když nepočítáme ten Silvestrovský, který se přirozeně protáhl do letošního roku, a odmyslíme moje jubileum. Sešlo se nás 24 dospělých a starších + nejjistěný počet menších dětí.

Musím pochválit Vilmu za její menu. Přestože jsem se nijak neomezoval ve výborné rybí polévce a v dušené zelenině, stejně jako ve Vandiných špenátových štrúdlech, Milenině paštičce, rybičkové a česnekové pomazánce, Věřiných šneků jsem spřádal okolo deseti a na ostatní jsem alespoň mlsně koukal (a neměl bych zapomenout na sladký vykřičník na konec v podobě několika profiterolek a toho výborného dortu s tvarohovou polevou), tak mi pak vůbec nic nebylo. Asi jsem konečně objevil tu správnou, doktory doporučenou, dietu :-)

● **16. dubna** se v Šumperku předávají Ceny města Šumperka za rok 2015. Nejprestižnější „Za přínos městu“ získává Petr Konupčík – oceněn je jako dlouholetý pracovník Vily Doris, bývalý atlet a trenér, scénárista více než dvaceti dokumentárních filmů, uznávaný odborník a propagátor sci-fi, fantasy a komiksu, organizátor cyklu pořadů Via Lucis a jeden z hlavních organizátorů festivalů Město čte knihu.

Pepa Vašát

● **19. dubna** v Cervantesově institutu představujeme knihu *České verze Cervantesova Dona Quijota (1864–2015)*, která mě teď stála dost času, ale vše se stihlo do 400. výročí úmrtí Miguela de Cervantes. Přišel mě podpořit Honza Vaněk, jr., musím to přišťe víc připomínat Hedvice Klímové.

● **20.-24. dubna** se poprvé na kyjevském knižním veletrhu Arsenal (6. ročník) letos otevřelo Území fantasy – série akcí, které mají za účel seznámit návštěvníky s nejrůznějšími aspekty literatury fantasy. Na programu je prezentace knižních novinek domácí i zahraniční fantasy vydaných na Ukrajině, včetně ukrajinského vydání ságy Andrzeje Sapkowského *Zaklínač*, diskuse o rozvoji a pozici literatury fantasy na Ukrajině, o výběru zahraničních děl k překladům do ukrajinštiny.

Součástí akce je i workshop pro autory-začátečníky, kteří ve svých dílech pracují s nereálnem. Program najdete na webu knižního veletrhu: artarsenal.in.ua/event174.html

Rita K.

● **21. dubna** se u Kruhu scházíme Pagi, já a Míla Linc se spolupracovníci Soňou, by jsme si vyměnili informace o chystaném Parconu. Míla už za dobu pořádání Cóniášů nabyly jisté zkušenosti s pořádáním menších conů, takže zjevně vše zvládne a navíc přináší i řadu nových nápadů na spolupráci s dalšími organizacemi, třeba ZOO, které se obvykle s SF nespojují.

● **22. dubna** tu máme Jarní poradu v Pohodě, vypadalo to, že Dáreček bude muset jet okukovat nějaké reaktory do Francie, ale naštěstí se to o pár týdnů posunulo, takže Pagiho auto jelo se zátěží, na kterou si za ty roky už muselo zvyknout, Pagi, Dáreček, Jiřina a já. Cestou jsme se zastavili v restauraci U Jelena,

kde měli zrovna kančí hody, loni nám večere v Pohodě nepřípadla dost výživná, tak jsme se předzásobili.

V Pohodě už na nás čekal Pavel Kavánek z SFK Drakonian / Most (potomek klubu Duna 2), a později ještě dorazil Pavel Mikluláščík, člen Rady a zástupce NYXu.

V Pohodě naštěstí funguje wifi, takže jsme natahali dokumenty, které jsme zapoměli dovést a nezvykle brzy ještě před půlnocí padli do postelí, bohužel ani fandomové vedení nemladné, i když by to bylo možné transfuzí mladé krve, ale nejmladší člen Rady Harv je služebně mimo ČR.

● **23. dubna** dorazil ranním vlakem ještě Standa Otava z KLF Ostrava (v minulém IK jsem mu zkomolil jméno) a po nic moc snídani zahajujeme jednání, viz zápis. Před obědem přijel Mirek Dvořák s Drahou, přivezli mi (v tomto pořadí) rámečky pro diplomu Akademie a výborné sušenky.

Probrali jsme blížící se Parcony, navrhli naše kandidáty na Eurocony, ale to najdete v zápisu z Porady.

Po obědě jsme rychle dokončili program, bychom si stihli popovídat s později dorazivšími, a před čtvrtou jsme vyrazili k domovům.

● **25. dubna** je RUR v Časlavské, scházíme se já, Filip a oba Honzové, leč Honza Macháček se brzy rozeběhl na nějakou demonstraci proti fašismu. Filip už odeslal formulář Akademie, ta radost, že to jde i bez upomínání. :-). Vyšla nová Pevnost, zdá se, že tam probíhá nějaká soutěž o nejhrubozrnější humor.

● **27. dubna** dopoledne jedu do Tritonu, večer uvidím Vlada Říšu a ten se už dlouho dožaduje nové dávky JFK. Chvilku jsem v redakci od práce zdržoval Moniku a pak i Stasa, na šedesátkové oslavě jsme toho moc neprobrali...

Večer Vlado na KJV přednáší o Euroconu 2015 v Petrohradu, v Rusku je zdá se všechno velké, takže když tam na Eurocon přijede méně lidí než na náš nejmenší Parcon, tak je to VELKÝ malér. Na běžný RosCon dojede až 4 tisíce fanů a okolo 150 autorů, ale to se obě akce nesmějí konat s týdenním rozestupem.

● **28. dubna** chvilku u Kruhu a pak na SMK, kde vystoupil Jaroslav Bašta, někdejší disident, politik a diplomat, který je i spisovatelem, dokonce píše něco jako fantasy, třeba *Poslední král Bójů*. Následoval Luboš Y. Koláček, četl ze své knihy *Sex a erotika v dobách Karla IV.* a pohovořil o tom, proč se rozhodl podívat na osobnost Otce vlasti z poněkud jiného úhlu. Předtím ale zdržoval povídáním o spiknutí proti velkému učiteli Guru Járovi. Blanka Jedličková, čerstvá nositelka ceny Magnesia Litera pro objev roku, ve své knize *Ženy na rozcestí* popisuje život dam spjatých s divadlem – ovšem v době protektorátu, který se na jejich osudu krutě podepsal. Autorka zaujala širokým rozhledem a dokonalou znalostí svého oboru, je-li tato kniha její „studentskou“ prací, bude radost číst další její díla. Hudbou večer doplnil hanspaulský písničkář Jakub Noha (syn básníka a spisovatele Jana Nohy, starší znají z čítanek).

Zdeněk Rampas

Operace Condor

Krycí název pro přípravu oslav 60. narozenin doživotního prezidenta Československého fandomu, Zdeňka Rampase, kterou organizoval Jan Vaněk Jr. a Vilma Kadlečková/Klímová. Při přípravách oslav oslovili organizátoři mnoho lidí z fandomu s tím, že chtějí vydat jedno speciální číslo Interkomu, které by Zdeněk nemusel sestavovat, a požádali tyto lidi o textové a obrazové příspěvky týkající se společných zážitků se Zdeňkem Rampasem. A protože v našem archivu je z dávných dob nějaká ta obrazová dokumentace uložena, je ve výsledném Interkomu ze 70 otištěných fotografií prvních 23 z nejstarších dob právě z archivu Světelných roků. Tuto skutečnost bylo samozřejmě potřeba náležitě propagačně využít, proto je v souboru těchto snímků i několik momentek právě z návštěv ZR (Zdeňka Rampase) v redakci SR (Světelných roků).

Oslava se konala 18. března v restauraci U Šumavy ve zvláštním salonu. Přihlášených gratulantů bylo 92. Ne že bych počítal, ale tolik lidí se zapsalo na webu do seznamu platících hostů. Součástí oslavy byl totiž raut, sudové pívko, dorty a speciální číslo Interkomu. Oslavenci přijeli blahopřát kamarádi až z Ostravy nebo dokonce z Polska. Z veřejnosti známějších lidí (myslím tedy i mimo scifi obec, protože bych nechtěl o nikom tvrdit, že není známý...) přišli poblahopřát m.j. Františka Vrbenská, Jaroslav Veis, Zdeněk Rosenbaum nebo Vlastislav Toman. Přes zdravotní komplikace přišel i Egon Čierny. Ze zakladatelů prvního SF klubu Villoidus byli slavit i Petr Pagi Holan a Petr Hanuš se ženou Inkou, stávil se i Miloš Podpěra a mnoho a mnoho dalších. Přišel Pavel Poláček, organizátor prvního Parconu, Jolana Tichá/Čermáková, Eva Hauserová a další a další. Spoustu jsme jich ani my neznali, mnozí se nejspíš neznali navzájem, ale hlavně že všichni znali Zdeňka.

Jídlo i pivo bylo skvělé, na stole za Zdeňkem se postupně vršily hodnotné dary. Za Světelné roky dostal Zdeněk výpravnou barevnou monografii plnou černobílých i barevných reprodukcí kreseb Vládi Widtmanna, která byla vydána v nákladu 5 (!) výtisků, takže rozhodně nebude mnoho lidí, kteří ji budou mít. Navíc celý náklad je již zcela rozebrán.

Gratulantí korzovali mezi stoly s jídlem a ostatními gratulanty, všichni průběžně chodili Zdeňkovi popřát a později naléhali, aby už konečně rozkrájel ty krásné knižní dorty. Zdeněk, místo aby všem řekl jasné NE a dorty odnesl do Muzea SF, je s nezištností sobě vlastní rozkrájel a rozdal. Naštěstí jsme je alespoň před tím stihli zdokumentovat.

Odcházeli jsme zcela zmoženi dojmy asi po třech hodinách, ale oslava probíhala dál a Zdeněk byl neustále v obležení. Do poslední chvíle takovou oslavu neočekával a myslíme si, že byl potěšen.

Starknest

Nominace Akademie SFFH

(dokončení ze strany 1)

Nadějný nováček / počín roku / zvláštní cena

- Divadelní soubor při T. J. Sokol Lázně Toušeň za nastudování Morta Terryho Pratchetta
- Linda Zeman Spaleny a Ludmila Zemanová za monografii Karla Zemana a jeho kouzelný svět
- Nakladatelství Triton za založení dětského komiksového časopisu Biblufuk
- Tereza Dědinová za teoretickou práci o fantastické literatuře Po divné krajině
- Vydavatelství audioknih OneHotBook za zprostředkovávání české a světové fantastiky i lidem s vadou zraku

Nejlepší nakladatelství

- Argo
- Brokilon
- Host
- Laser-books
- Triton

Obálky nominovaných knih najdete na stranách 8, 9, 14 a 17.

Nejlepší povídková kniha

- S. T. Joshi (ed.): Černá křídla Cthulhu 2 (Laser-books)
- George R. R. Martin - Gardner Dozois (eds.): Nebezpečné ženy (Albatros Media - Motto)
- Julie Nováková (ed.): Terra Nullius (Brokilon)
- Robert Pilch (ed.): Capricorn 70 (Brokilon)
- Zdeněk Rampas (ed.): 12 nesmrtelných (Argo)

Ondřej Morava

Miloš Janoušek: Testament

„...prezrad' názor vášho kmeňa: Čo myslíte, ste? Otázka znie možno zvláštne, je však namieste...“

(Jednofázové kvasenie: Ako je ti, Yetti?)

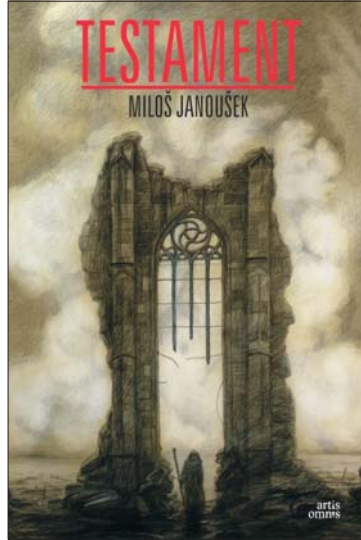
Miloš Janoušek je publicista, scenárista, spisovateľ a pesničkár. Doteraz som ho vnímal hlavne ako hudobníka. Jeho Jednofázové kvasenie hrá príjemný folk s bluesovými vplyvmi a hlavne textami, ktoré rozhodne stoja za pozornosť.

Vránci fantastiky sa presadil ako niekoľkonásobný finalista Ceny Gustáva Reussa. Jeho poviedky v zborníkoch Krutohlav boli napísané zvyčajne profesionálnejšie ako väčšina konkurencie, ale svojou civilnou poetikou nestrhávali na seba veľa pozornosti.

Testament je Janouškova zbierka krátkych poviedok. Podobné knihy mávajú občas jednu nepríjemnú vlastnosť: ak ich čítate naraz, nastáva problém s predávkovaním. Príbehy, svety, pointy – rýchlo sa striedajúce a nakopené na hromade – unavujú a navzájom si eliminujú účinky. Našťastie toto nie je problém Testamentu. Poviedky, aj keď ich je až dvadsaťšesť, spolu koexistujú príkladne. Možno je to tým, že autor nikdy nestráca nadhľad, vyhýba sa pátosu a väčšinu textov koreni jemu iróniou. Všetky pointy sú dokonale pripravené, takže opakované čítanie prináša iný druh zážitku, vychutnávanie prepracovaných indícií, ktoré k pointe privedú. Hoci väčšina poviedok končí otvorene, autor dokázal presne vyvážiť, koľko toho ešte povedať a kam dať bodku, aby čitateľ mal uspokojivý zážitok.

Čo sa týka tém, objavujú sa tu stretnutia s mimozemšťanmi, cestovanie v čase, paralelné svety, vesmírne lety, roboty,

prelomové vynálezy... – ale predovšetkým reakcie ľudí na tieto situácie. Autor obľubuje biblické motívy a ponúka nám niekoľko zaujímavých verzií konca sveta, z nich **Dlhá horúca obedňajšia siesta** je naozaj neodolateľná. Vyzdvihnúť musím ešte takmer hororového **Ignatija**, a titulnú poviedku s krásne hutnou atmosférou.

Celá zbierka vyznieva veľmi sviežo a aktuálne, aj keď poviedky vznikali v rozpätí viac ako dvadsiatich rokov. Zub času sa podpísal snáď len na dvoch poviedkach: **Nikdy si tu nebol, keď som ťa potrebovala** mi príliš pripomína naivné pokusy o poetickú fantasy v poviedkových súťažiach z deväťdesiatych rokov a **Lazarov syndróm** má pointu, ktorá bola zaujímavá v časoch, keď sme takou vecou ako je počítač ešte mohli byť očarení.

Knihu môžem len odporučiť. Netuším, či autor pracuje na nejakom dlhšom žánrovom texte, kde by mohol rozvinúť všetky podmanivé obrázky roztrúsené v **Testamente** a venovať hrdinom viac pozornosti, ako sa zmestí do krátkej poviedky, ale veľmi rád by som si ho prečítal.

„...nechám ti otvorené okno – bude síce prievan, tak len trochu – a pod stromčekom sviečkami vyznačím prístavaciu plochu – nenos dary, darmo by ti ruky omrzli – už som na to príliš starý – a bol som tohto roku zlý...“

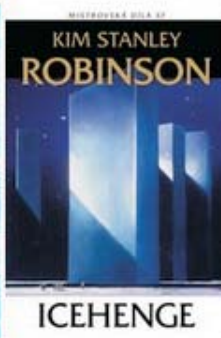
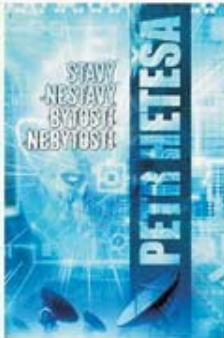
(Jednofázové kvasenie: List Ježiškovi)

Jozef Girovský / www.fandom.sk

Miloš Janoušek: *Testament*, Zbierka sci-fi poviedok, Artis Omnibus, 2015, 181 str

Akademie SFFH - nominovaná SF

Vedle tutovek od Tritonu a Arga vychádza po dvaceti letech legendárni Icehenge, Laser dopĺňuje mezery v sezname jednou sľebných knih pomalu, ale neúprosne :) A vždy je dôvod z oslavy, keď se mezi nejlepší SF/F dostane kniha od domácího autora, jak se to nyní podařilo Petru Hetešovi, potažmo Brokilonu. **ZT**

Plameňák na konci léta (ed. Jakub Němeček)

Je to paráda, když má člověk ke knize ještě nějaký osobní zážitek. Sborník povídek *Plameňák na konci léta* jsme si třeba pořídlí přímo při osobním seznámení s jejím vydavatelem a editorem p. Němečkem.

Když píšu o vydavatelském počínu bratra mého kamaráda, tak jsem pozitivně podjatý. Myslím však, že tenhle sborník se objektivně podařil. Ztělesňuje velkou radost ze čtení: ke čtení láká už předem promyšlené provedení knihy (grafika obálky, malý sexy formát) a čtenářskou radost udržuje i její obsah – krátké srozumitelné průvodní slovo editora odůvodňující volbu jednotlivých textů (jeho oblíbené sci-fi povídky amerických autorek o ženských postavách, ale tím koncept nekončí) a hlavně hezky vybrané samotné povídky.

Nechce se mi rozepisovat se jednotlivě o každé ze šesti povídek (informace na webu vydavatele jsou na <http://gnom.name/z/plamenak.jsp>). Žádná nevyčnívá negativně. Z mého pohledu jsou seřazené zhruba vzestupně dle kvality, zmínil bych se tedy jen o posledních dvou, které se mi líbily nejlépeji.

Předposledním textem je výtečná povídka *Šest měsíců, tři dny* od pí Charlie Jane Andersové, jež vypráví o milostném vztahu dvou lidí, kteří se od ostatních odlišují tím, že mají schopnost vidět do budoucnosti. Poznačil jsem si z něj tuto jednu větu – nevím, zda je izolovaně zajímavá:

Tenhle rozhovor je příliš divný na to, aby jej člověk vedl nahý.

Naprostro rozkošná je pak poslední povídka *Hejno zahrad*

ních plameňáků od pí Pat Murphyové. Tato povídka jediná je mimo žánr fantastiky; p. editor ji prostě zařadil, protože se mu hodně líbí, čemuž rozumím. Vypráví o hravém střetu mezi

předsedou sdružení vlastníků nemovitostí v jednom americkém satelitním městečku a nekonvenční vlastníci jednoho z domů. Povídka je strukturovaná podobně jako pohádky: konfliktní situace je jasná hned na počátku a opakuje se postupně v různých modifikacích. Vše začíná přistěhováním nové sousedky a následuje několik kol jejich střetů s poněkud úzkopským předsedou sdružení vlastníků nemovitostí; jejich spor se vždy projednává na schůzi sdružení. Výsledek každého kola diskusního "souboje" se pak projevuje v doplnění stanov sdružení. Na to pak navazuje nová provokace sousedky atd. Asi nikoho nepřekvapí, že předseda, který pokaždé žádá upřesňování a zpřisňování stanov, nakonec narazí na starobyrou moudrost, že mít doslova splněné vlastní přání se může ošklivě vymstít.

Sborník povídek *Plameňák na konci léta* se mi líbil, mohu ho každému doporučit.

Databáze knih: 100% (2 hodnocení)

Goodreads: 80% (2 hodnocení)

První věta knihy: *Tato kniha budí věnována všem snílům.*

Poslední věta: *Pomyslela jsem na kruhy na vodě a říkala si v duchu, jak dlouho asi takové zůstane.*

Jára Mikovec / jarmik-pise.blogspot.cz

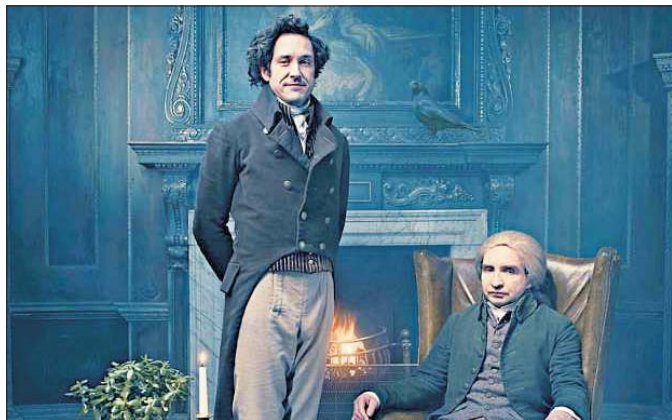
Akademie SFFH - nominovaná fantasy a horor

Horor zase přišel zkrátka, i když Hořká setba, můj favorit, je taková pozoruhodná směs žánrů, že se v ní najde i hodně z hororu. Nominace Města schodů ukazuje, že se s Hostem bude muset v dalších letech vážně počítat. Mezitím vyšlo další pokračování Řek Londýna, takže když ne letos, tak příští rok i s nimi. A draci, to jsou mistři v umění překvapit. **ZR**

Zrození anglické magie na obrazovkách

Román Sussany Clarkové *Jonathan Strange a pan Norrell* čekal dlouhou dobu na svou filmovou adaptaci, až se nakonec dočkal adaptace televizní v podobě minisérie v produkci BBC. Režie se ujal Toby Haynes, jenž spolupracuje na úspěšné sérii britské veřejnoprávní televize Tři Mušketýři. Scenáristické pero vzal do ruky Peter Harness a přivedl tak zásadní momenty obnovy anglické magie k širšímu publiku. Adaptace je to vskutku povedená.

Jonathan Strange a pan Norrell

Jonathan Strange a pan Norrell se obvykle zařazuje pod hlavičku žánru fantasy. Dokonce býval srovnáván s romány o čarodějnickém učni Harrym Potterovi. Po odvysílání adaptace BBC snad můžeme na toto srovnání zapomenout. Jsou totiž zcela rozdílná. Příběh Jonathanu Strange a pana Norrella začíná v Yorkshiru, kde se scházejí přátelé anglické magie. Nově příchozí teoretický mág pokládá zásadní otázku: Proč se už v Anglii žádná magie neprojektuje? Tak se setkáváme s panem Norrellem. Ten po noci plné kouzel v Yorkské katedrále odjíždí do Londýna ustanovit anglickou magii a pomoci zemi ve válce s Napoleonem. Londýnské smetánce ho představí úlisný Drawlight a pan Lascellese. Pan Norrell přesvědčí britské ministry o užitečnosti magie tím, že se uchýlí ke kouzlům, která sám zatracuje. Povolává elfa, aby mu pomohl oživit nastávající choť sira Waltera Polea. Avšak nedá si pozor při uzavírání dohody a elf ho tak snadno podvede. Později se Norrell setkává s Jonathanem Strangem, jenž ho požádá, aby se u něj mohl učit. Oba zjišťují, že mají na magii odlišné názory. Pan Norrell odmítá starou magii otce anglické magie, Krále Havrana. Shledává ji příliš divokou, ale Strange naopak přitahuje. Nešťastné okolnosti nakonec přimějí oba mágy spojit své síly.

Na záložce prvního českého vydání se píše, že práva na adaptaci koupilo studio New Line Cinema. Studio svá práva však nedokázalo naplnit, a tak se adaptace ujala BBC. Těžko říct, jestli to bylo dobře. Příběh anglické magie mohl vydat na tři celovečerní filmy, nebo i více. Avšak podoba minisérie Jonathanu Strangeovi a panu Norrellovi sluší. Filmová produkce by pro magii bez zbytečných efektů, kterou tak krásně stvořila

slovy Sussana Clarkové, neměla nejspíše pochopení a snažila by se jí sem tam přidat na pompéznosti. Peter Harness a Toby Haynes však nestáli před lehkým úkolem. Museli převést bezmála tisícistránkový obsáhlý román, zahrnující četné poznámky pod čarou, do pro diváka snesitelnější podoby. Peter Harness se s tím popral v celku slušně. Děj rozdělil do sedmi epizod a z příběhu vytáhl to nejpodstatnější. Byla to cesta nesnadná, už kvůli zmíněným poznámkám. Divák tedy, i pokud se

s mágy začátku 19. století setkává poprvé, nebude ani na chvíli tápat v kauzalitě děje. Příběh zde sice oproti knize plyne rychleji, ale stejným tempem, poslední epizody nenechají vydechnout.

BBC je známá produkcí kvalitních dobových dramát, a Jonathan Strange a pan Norrell není výjimkou. Stejně jako Clarková na stránkách své knihy dokonale evokuje romány Jane Austenové a Charlese Dickense, dělá to samé Toby Haynes v této minisérii, ovšem v rovině adaptační. I zde zažíváme, ducha Austenovských a Dickensovských adaptací. A to zejména v komických proradných postavách Drawlighta a Lascellese, kteří se vetřou do přízně pana Norrella jen kvůli vlastnímu prospěchu. Dýchá na nás ono lehké utahování si z londýnské smetánky doby regentství.

Magie ožívá

Anglická magie ožila zejména v samotných postavách. Eddie Marsan a Bertie Carvel ztvárnili, propůjčili páně Norrellovi a Jonathanu Strangeovi nejen tváře, ale zachytili uvěřitelně jejich povahy a chování. Za povšimnutí stojí i zajímavý výkon Marka Warrena jako Gentlemana, elfího krále z Férie, který podvedl pana Norrella. Jeho ztvárnění, a čest patří i maskérům a kostymérům, nahání občas husí kůži, ale i pobavení, s jakým on shlíží na mágy.

V románu se návrat anglické magie odehrává přes anglickou přírodu, hlavně pak přes tajemnou yorkshirskou přírodu. Ožívají keře a stromy. Otevírají se cesty do jiných sfér, a to nejenom přes zrcadla. Proto je také škoda, že na televizní obrazovce anglická magie ožívá pouze v nespočtu havranů proklouvajících se skrze zrcadla, a nikoli přes ony otevřené cesty krále Havrana do Férie a samotnou přírodu, v níž je magie obsažena nejvíce. Tato informace pouze proplouvá řečí postav, ponechána představivosti diváka. Ale ta se může těžko rozvinout v záplavě plné konkrétních obrazů. Zaniká tak i téměř pohádkový závěr příběhů Lascellese a Drawlightha, kterých jsme svědky v knize Sussany Clarkové. Celá metafora kouzla anglické přírody je tak v této adaptaci zakonzervována v podobě deště.

Kniha o magii a poznámky pod čarou

Co však minisérie zachytit nemůže, je styl románu, který je napsaný jako historická kniha o magii. Pokus o jeho převedení je však jasně patrný v přítomnosti vypravěče v úvodu a závěru minisérie. Snaží se nás uvést do děje, ačkoli to divák nepotřebuje, perfektně mu k tomu dostačuje obraz. V závěru série pouze rekapituluje poslední scénu. V průběhu série na něj ale zcela zapomenete. Zbytečně narušuje těch pár prvních a posledních minut.

Poznámky, které v knize tvoří ve většině případů jenom okrajové příběhy, se v rámci tohoto média nedaly převést vůbec. Tvůrci ale některé, zejména ty významné pro vyprávění příběhu Jonathanu Strange, učinili součástí hlavního děje nebo je vložili jen tak mimochodem postavám do úst. Poznámky obsahují také četné odkazy na jiné knihy o magii. S tématem knih si Peter Harness krásně pohrál. Vložil ho do úst pana Norrella při rozmlouvách se svým žákem a spolupracovníky. Téměř není rozhovoru, kde by knihy o ma-

gii nebyly zmíněny. Neznalý člověk si toho ani nevšimne a fanoušek zajasá.

Minisérie Jonathan Strange a pan Norrell je jedna z mála dobrých adaptací skvělé knihy. Od samotných postav, které, dalo by se říci, získaly na zajímavosti a skutečně ožily, až po výpravu, která sice v určitých momentech nenaplnila představy, ale rozhodně je zásadním způsobem nenarušila. Na tuto veskrze neobvyklou fantasy sérii, ve které se stejně jako v knize prolíná politika, příběhy mágů a anglická magie, je potěšení se

divát. Příběh neutrpí zásadní ránu a divák se stále může těšit z příběhu obnovení anglické magie.

Hodnocení: 80 %

Michaela Ševčíková

Odposlechnuto

... a babičko, zažila jsi komunisty?

Ano, Mikulášku, dokonce po delší dobu, než je dnešní „no-va doba“.

Hm, no vidíš, a teď se ještě dočkáš muslimů!

Dílo démona z antikvariátu

Knihu démona (svého vlastního) antikvariátu Martina Jirouška o *Hororu v českých zemích* v nijakém případě neotevírejte jako strohou encyklopedii fantastiky a bubáctva, nýbrž s vědomím její komplexnosti a nedořečenosti. Nejde o žádné klasické dějiny literatury anebo filmového hororu, ale spíš o poetickou mapu hrůz. Souvislostí. Husí kůže jako takové a klec pro běsy atakující to prostředí, ve kterém většina z nás existuje. Lze je nahlížet možná i jako jeviště komedie, ale podobnou schopností abstrahovat Martin Jiroušek nedisponuje a raději pěkně povytívně naplná světem vlákna hororu a fantazie. Vedle Krejčího (1904-1979) *Prahy legend a skutečnosti* (1967, přepracované vydání 1981) mi tak *Černý bod* nejvíc připomíná Chimetovy *Hrdiny, fantomy, myši* (1970) přeložené do češtiny Evou Strebingerovou z rumunštiny (1984), neboť rovněž básník Draculy země se zčásti zaobíral děsy, a to v kapitole výslovně nazvané *Horor*, v českém vydání jeho knihy na str. 132-171, a svou fascinaci předestíral v obdobném stylu jako Jiroušek, jsa schopen i obdobného nadhledu a podobně citově spontánního přístupu. Ani Chimet (1924-2006) se navíc nebál zohledňovat souvislosti, které fungují napříč žánry, a celistvostí vzhledu připomínal, jak se nám hodí talent asociovat. A když už jej tak vzdívají, ocitujeme i několik titulů jím stvořených kapitol: *Horor a magie; Metamorfózy v hororu; Zvíře; Golem; Automaton; Strašidelné zjevení; Člověk a stín; Zámek; Mlýn; Ostrov; Osamělý dům; Muzeum, opera, divadlo; Zrcadlo; Pochodně, svíce; Čarodějnické knihy; Barvy*. – Ne každý, ale skoro každý, kdo ve zdraví strávil jeho knihu (a pochválen buď Ondřej Neff, že ji tenkrát v tisku jako jeden z mála prozíravě pochválil), stráví také dílo Martina Jirouška, i když místy méně přehledně. Jeho Jiroušek totiž ví tolik, až někdy těká, a obzvlášť úvodní kapitola by dokonce mohla ledaskoho odradit snad až přílišným rozmachem. Jako konglomerát vědění ale knižní *Bod* polapil mnohé nadčasové kontexty, čím hloub se začtete, tím víc okouzlí, a jak budete postupovat, poznáte i text jako stále kompaktnější, přičemž autorovy asociace asi nařknete z geniality. Jen, prosím, přistupte na autorovy normy hravosti a ten pravý modus, jenž nastavil. I badatel Jan Lukavec píše zrovna knihu na podobné téma, třeba zrovna jemu se ta Jirouškova zamlouvat nebude, ale možná ano. *Černý bod* rozhodně rád odmítá oddělené příhrádky a plání stran letíme na saních spolu s Frankensteinovým monstrem, přičemž jde o pláně tvůrčí svobody.

Přesto bych naznačil jedno. Před ponorem do textu jsem se mylně domníval, že filmy a literaturu nelze takto směšovat, anebo ne bez nebezpečí jisté zmatečnosti, dál mám za to, že ustájet-li do stejné kóje prastarou knihu a moderní film, měli byste vždy aspoň zohlednit psanou předlohu filmu. Anebo to vždy třeba není? A nezapůsobí snad často teprve adaptace, zatímco původní text po právu zapadl? Kdo ví. Martin Jiroušek věc řeší jen částečně a problematiku prvořadě sleduje z hlediska morbidní působivosti děl. – Na úryvku *Krvavá sága. Proměny českého upíra* nyní ozřejmím, nakolik autorem zvolený modus básnický obstojí, a jelikož je částí úryvku sekvence *Valerie – Drakula – Ferat*, sledujme specifika vlastně čistě na ní.

Vedle Jirešova filmu o *Valerii* (adaptace stejnojmenného Nezvalova románu) zde autor klade televizní verzi klasického *Draculy* s Iljou Rackem z téhož roku 1970 a píše: „Kubrickovsky nekonečné klášterní chodby se tu linou v nedohlednu k mrazivé hradní hrobce, která hostí sofistikovaného upíra s návyky Karla Kopfrkingla, jenž nekouří ani nepije. Spalovač a hrabě tím získávají netušené příbuzenské vztahy a působivost filmu vychází také z autentických gotických lokací, v nichž byl natáčen – podobně jako to na počátku šedesátých let a v případě svých gotických hororů činili Italoové Mario Bava nebo Antonio Margheritti.“

České adaptaci *Draculy* pak Jiroušek dá přednost i před slavnými Coppolovými pastišem, který pohotově srovná i s vernovskou parodií *Tajemství hradu v Karpatech*, a ještě stihne ocenit plnovous Ilji Racka „věrný předloze“. A dál od hradu? Od „prosluněnosti“ *Valerie* přejdeme k modernímu *Upíru z Feratu* (1981) a srovnáme jej s Cronenbergovým *Videodromem* (1984), aniž by ovšem autor (chyba) zmínil Josefa Nesvadbu v pozadí Herzova upířího příběhu o autu (příběhu, který lze vysvětlit fantasticky i přirozeně). Co zato Jirouškovi neuniklo? Scenáristova inspirace Bradburyho povídkou *Malý vrah*. Zdůrazní hned i příslušnost dotyčné povídky ke klasické Korbařově antologii *Tichá hrůza* (1967), rovněž připomene, že taky charismatický Ilja Racek ve *Feratu* opět hrál, a přejde k televiznímu seriálu *Fantom operety*, kde se upíři rovněž mihli. Nato ocituje i část Ringo Čechova textu *Nám se líbí* (1979), díky němuž pěl o „Drákulovi“ kdysi Jiří Schelinger (zde, pravda, Schelinger; jazykovou redaktorkou přitom byla Eva Jenišťová a korektorkou Karin Jamnitzká), a dobový hit o Barbuchovi, Frankensteinovi i propíraném Draculovi srovná i s *Jožinem z bažin* (aniž by ale starší Mládkovu píseň časově zařadil). Naše cesta s ním pokračuje poté k divadelní hře *Spejbl versus Dracula*, ale i k televizní inscenaci *Upír ve věžáku* (1979), ve které se opět vynořila komediální herečka Dagmar Veškrnová, která už excelovala ve *Feratu*. Nato je připomenut i komiksový *Dracula* Soudkův (Mladý svět, 1971) a asociativně vletíme do krátkému filmu pro kina *Havran v panelovém domě* (1983). Právě při té příležitosti Jiroušek připomene, že byl Poeův *Havran* zveřejněn už roku 1846 (u nás poprvé 1869), což, pravda, zrovna s upíry nesouvisí, a aniž by uvedl data premiér, zmiňuje rovněž dva filmy mihnuvší se kdysi naší distribuci pod tituly *Billy Kid a kulečnický upír* a *Mám ráda netopýry*, od nichž se bez zábran přehupuje k animovanému *Poslednímu lupu* (1987). Srovná jej s francouzským dramatem *La Meute* (2010) a skrz spoluvůdce *Lupu* Václava Mergla se vrací k jeho *Laookonovi* (1970), aby doložil, že tam byl užít motiv, jímž Češi předběhli Scottova *Vetřelce*.

Něco málo ještě zvíme o slovenském amatérském celovečerníku *Nič nekrváca večně* (2003), který je poctou Murnauovu *Nosferatovi*, ale je inspirován i ranými díly Petera Jacksona, jak Jiroušek postřehl, ba *Texským masakrem motorovou pilou* (1974), a... A jinými slovy?

Autor zvládá zapojit do souvislosti ledacos, i když na můj

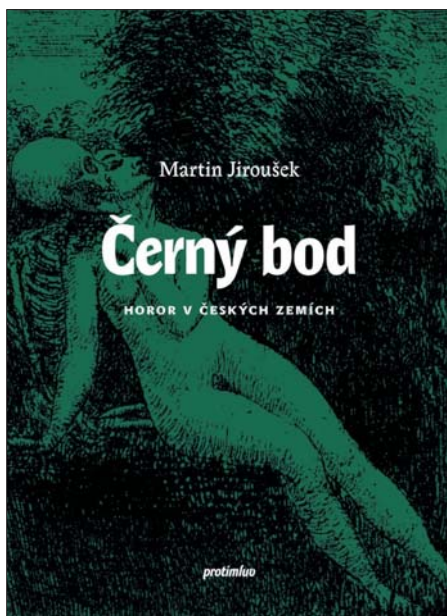
vkus přeskakuje někdy až příliš, a to v čase, prostoru i mezi uměleckými formami. Ne že by však podobný přístup musel vadit! Je možná víc metodou básníka, jakým byl Chimet, ale do toho. A nelze ani tvrdit, že by snad autor objekty svého zájmu pouštěl ze zřetele moc tryskem. A když, zjistíme, že se k témuž vrací na jiném místě v ryzejších souvislostech! – Několikrát to nicméně působí, jako by spíš pozapomněl, o čem už psal, nebo o čem se psát chystá; ale toť pouhý detail, Jirouška, Chimeta, Krejčího anebo Herce prostě spíš interesují typické scény a základní témata a zde se tak můžeme vrátit až do časů preromantismu a počátek 19. století. Jiroušek reflektuje vlivy mnohých poeovských i jiných překladů do češtiny a také Máchu, Erbera, Nerudu, J. J. Kolára, Sabinu či mysteriózní dekadenty Karáska, Hlaváčka, Procházku a Lešehrada. Nato i Jana Weisse i Jaroslava Havlíčka. A taky německé a rakouské autory, jako byli Karl Heinz Strobl, Alfons von Cibuska, Leo Perutz, Franz Spunda, Rudolf Slawitschek, Hennis Heinz Ewers a Gustav Meyrink. Opomenuti nejsou ani okultisté Karel Weinfurter a Josef Šimánek anebo „satanistky“ Maryša Šárecká a Marion Sováková. Pokušíme se nicméně po tomhle shonu přece jen předestřít pojetí *Černého bodu* systematictější.

Celek má devět částí. Disponují tituly či podtituly *Poe, Kramerius, Kolár a Erben; Hrobník v zahradě pekelných orchidejí; Valerie a ďáblovy knihy; Kravavá sága; Básníci hrůzy – česká Strassidla; Přízraky a fantasmie sešitové letky z Karlína; Černá magie a satanismus; Černý bod; Poetika hrůzy*. Obzvláště poslední z názvů je příznačný, ale vysoce poetickou zůstává celá Jirouškova práce. Navíc by se možná mohla nazývat i *Procházka mým antikvariátem*, jak konečkonců dokládají i barevné přílohy na 32 závěrečných stránkách. A ejhle: Váchalův portrét Christiana Heinriche Spiesse! Rovněž jím stvořená obálka k *Upírovi* knížete A. K. Tolstého. Dvě ilustrace z Trachtou vydávaných krvavých románů typu *Pražské čarodějnice* (1873 s podtitulem *Mrtvá nevěsta a bratři nepřítelští*). Smatkova obálka k Cámarově *Primabaleríně a tanci upírů* (1925) a Hudečková k Havlasově sbírce povídek *Mezi životem a smrtí* (1902). Obal *Záhadných životů* Emanuela z Lešehradu i anonymní a krásné obálky ke dvěma prvním českým vydáním „*Drakuly*“ (1919). Ale i Čapková překvapující obálka k souboru povídek Josepha Sheridana Le Fanu *V temné zrcadle* a Koblihův lept k dílu Jana Neruda a Šimánkova sbírka básní *Kapky jedu*. A Štáflova obálka k Hloučovu *Pavilonu hrůzy* i geniální Scheinerovy obálky ke knihám Gastona Leroux a Karla Švandy ze Semčic. Čutťova k dílu Heleny Pavlovny Blavatské a obal knihy od Bulwera-Lyttona. Sumínovy *Povídky skoro neuvěřitelné*. Nemannova sbírka *Satanova sláva mezi námi* (1896) a Štyrské-

ho obálka k posmrtně vydané sbírce hororů Ladislav Klímy *Slavná Nemesis* (1932). Sůrova obálka k pověstné novodobé antologii *Lupiči mrtvol*. A v neposlední řadě i obálka Zdeňka Buriana k Dumasovi, ale Dumasovi fantasknímu!

A konečně zaujme i obal klíčové povídkové sbírky *Černá dáma* (1924), kteréžto dílo sepsala Anna Marie Tilschová i vč. příběhu *Černý bod*. A teď pokorně projdeme i všemi komnatami Jirouškova průkopnického díla.

Úvodní obklopila rok 1853, kdy shodou okolností prvně vyšla *Kytice* a současně *Lumír* uveřejnil jak Kolárovy *Pekla zplazence*, tak prvý náš překlad Poea, povídku *Zlatý brouk* (1843, česky 4. 8. 1853). Jiroušek dokonce spekuluje, zda dar „inici-

ační rozmanitosti“ nenechala ve vínku našeho hororu právě tato Poeova povídka, přičemž v listopadu 1853 *Lumír* otiskl i (rovněž Poeových) *Pár slov s mumii*. Vracíme se nicméně k základům hororu u nás, Máchově *Pouti krkonošské* (1834). – Určila-li i spolu se strašidly německými, jaká do světa vpouštěl Ch. H. Spiess, „chod“ světové hrůzy skutečně a právě „strašidla česká“, jak autor v podstatě tvrdí, zůstává otázkou.

Kapitola druhá je pak ovinuta kol Sabinova *Hrobníka*, uveřejněného poprvé v *Květech* (1837). „Pozvedl nad kramářskou úroveň lidovou tvorbu,“ zvíme a zkoumání jsou v dalších a dalších souvislostech i Kolárovi *Pekla zplazenci*. A třetí kapitola? Ve spoustě souvislostí jsou nám předloženy postřehy o krvavých románech a autor se zaměřuje v té souvislosti i na četné české pověsti o bílých paních. Ve čtvrté části *Bodu* zvíme poté o vampyrismu ještě daleko víc, než jsem naznačil ve výše komentované výseči, a v páté části se autor odrazil k výkladu od knihy Jana Hýbla *Strašidla* (1817). Skrz pavučinku souvislostí zavádíme taky o nikdy nedokončené románeto Jaroslava Havlíčka *Smaragdový příboj* (1946) a nato i filmy *Kybernetická babička* (1962) a *Babičky dobíjejte přesně!* (1983). V další kapitole je pak již autor přímo pavouk v srdci sítě a probírá antikvární klenot za klenotem. Protentokrát s přihlídnutím ke starým hororovým edicím, jako byly *Vteřiny hrůzy*. Je erudovaným znalcem, tak jako v další části o magii a satanismu, a narazíme kupř. na řadu konotací mezi starými škváry (vč. truchlohry *Mlynář a jeho dítě*, 1830) a novodobými filmovými horory. Listováno je však i časopisem *Moderní revue* a pobavil mě závěr této kapitoly, kde se na operačním stole potkává rituál z filmu *Angelika a král* (1966), „onanující třináctka bližící zelený humus“ z *Vymítače ďábla* (1973), jak to Jiroušek prezentuje, a poněkud matoucí zohlednění Foglarovy *Kočí pracky*, kdy je zmíněna i „prokletá kniha staré Zavadilky“, ve skutečnosti ovšem Jeremiášky; nu nic. Pokud by snad nějaký byrokrat nad podobnými omyly zaváhal, spolehlivě si vás au-

tor obtočí kolem prstu zcela excelentní předposlední částí o díle Amálie Vrbové (1863-1936), známé jako Jiří Sumín, a Anny Marie Tilschové (1873-1957). Zrovna tak uhrane finální kapitola o motivech a na pouti od artefaktu lebky jí smíte směle kráčet i přes oddíly *Rakve!*, *Oči, Utkající oběšenci*, *Strašidelný mlýn* či – prostě – *Zelená*. – Jak jsem už naznačil, zůstaly v knize překlipy a bezděčné omyly, osobně ale mám pocit, že ji činí o to zajímavějším artefaktem. Ano, jméno Williama Beckforda jest tu podivně překrouceno, takže si Patrik Linhart bude rvát vlasy (i on se zabývá obdobnou tematikou), a kritik typu Vladimíra Novotného by zde snad i odstartoval kruté žně, já sám ale nechci už více být hnidopich a trochu ostatně váhám i nad Novotného přístupem, v jehož rámci na školách v úvodní přednášce vždy zdůrazňuje, že se dobrodružnou i jakkoli pokleslou literaturou „zabývat nebudeme“. Jistě, bohužel předsevzetí, ale přece jen tu zůstává problém s vytyčením hranic, u kterých „to špatné“ končí. Není taky sporu, že bez průzkumu nižších pater zcela správně nepochopíte ani řadu aspektů literatury vyšší, která si dole jednoduše doluje materiál. Taky proto je vydání *Černého bodu* v (někdejší?) černém bodu Ostravě počinem více než záslužným a perlou od Démona antikvariátu. Tu knihu je pak záhodno louskat i ve všech těch kontextech, které už sami doplníme, pokud nakladatelství na všechny nenašlo místo.

Jednou z kapitol projektu ovšem zůstává i rejstřík sestavený podle záhadného klíče sabatu a zohledňující tedy jen některé z autorů v knize propíraných. Na mnohé tu přitom objevíme jen jeden odkaz (Foglar), ač se o nich mluví vícekrát, a není zrovna tak zcela fér, že jsem se do zmíněného rejstříku dostal i já, zatímco třeba Heda Bartíková či Jaromír Typlt ne (ač i oni jsou *Bodem* zohledněni).

Některé Jirouškovy teorie jsou, pravda, odvážné a některé diskutabilní. Skutečně má evropský horor epicentrum v čes-

kých zemích, jak se autor opakovaně snaží doložit? A opravdu u nás existovali „lovecraftovštější autoři už před Lovecraftem“? A vážně má nějaký (kloudný) význam *kontrast* bílých paní a tzv. černé dámy? – Rozhodně jde o otázky, které byly po právu a možná i poprvé položeny.

O autorovi: Martin Jiroušek (*1972) ukončil roku 1998 studia *dějin a teorie dramatického umění* prací *Nekonenční horor a jeho základní rysy*. Rád spolupracoval s filmovými festivaly a vedle Olomouce (kde vystudoval) přednášel na univerzitách v Opavě, Ostravě i v Brně. O vztazích filmu s literaturou ostatně přednáší nadále, taktéž umně píše do kulturní revue *Proti-mluv*, provozuje vynikající ostravský antikvariát, občas vystavuje filmové plakáty a připravuje tematické večery. Kupříkladu o filmovém expresionismu, nekonvenčních filmových hororech či o experimentálním filmu. – Nu, a pokud Martin přijme pozvání k vám do knihovny, tak bude takřka dozajista vyprávět o neobvyklých úkazech ze světa knih i filmů. Zajímají jej přitom ponejvíc ty hůř zařaditelné osobnosti kinematografie, mezi které řadí třeba i Juraje Herze. – Na Slovensku a právě tak u nás šel Jiroušek svého času ve stopách natáčení klasických snímků *Upír Nosferatu* a *Pražský student*, aby rekonstruoval proces jejich vzniku.

A co mi o *Černém bodu* napsal on sám? „Každá kapitola měla být svým způsobem jinak vystavěná. Nejrychleji vznikala ta poslední, i když jsem knihu psal na přeskáčku, a z původně plánovaných 170 stran se nakonec stalo 270. Co dál? Všichni mi doporučovali, ať celek zkrátím, což jsem měl akceptovat už jen z finančního hlediska, neboť grant pokryl jen tisk oněch 170 stran a... Stejně se tam nakonec nevešly tři zásadní kapitoly o filmu.“

Ivo Fencel

Martin Jiroušek: Černý bod. Horor v českých zemích. Proti-mluv. Edice Forum, svazek 4. - Ostrava 2015. 272 str.

Akademie SFFH - nominovaná domácí fantastika roku 2015

Co říci o výběru z domácí science fiction, fantasy a hororu? Byl to „divný“ rok, kdy nevyšlo žádné Mycelium a ani dvojice Hlávka – Vybíralová nedokončila nějaké pokračování Algoru. Takže se dostalo na mnohé jindy skryté či výše jmenovanými zakryté. Vězněná Pavla Renčina by mohla naznačovat, že i domácí horor má naději, Terra nullius zase šanci dosáhnout úspěchu díky originálnímu nápadu, Vladimír Šlechtta by mohl zabodovat i díky přechodu ke stabilnímu vydavateli a ilustrátoru, a Pavel Fritz nám možná předvede příslušné štěstí začátečníka, uvidíme.

ZT

Ve službách space opery

Román *Ve službách Spravedlnosti* z pera americké autory Ann Leckieové vzbudil po svém vydání ve světě angloamerické fantastiky pozornost a nyní se dostává i k nám. V čem je však space opera ověřená prestižními žánrovými cenami tak nová a výjimečná? Jak v ní funguje neobvyklé používání gramatických rodů, a především, jak silného příběhu se dočkáme? První a zdaleka nejčastější věcí, díky které se o *Ve službách Spravedlnosti* mluvílo, bylo používání zájmen ženského rodu pro všechny postavy, neboť protagonist(k)a pochází z kultury, jejíž jazyk rody nijak nerozlišuje, a to přestože jde o lidskou civilizaci, v níž běžně existují muži a ženy. Mantra používání ženského rodu byla v souvislosti s románem opakována opravdu často, následně kniha posbírala několik prestižnějších žánrových ocenění včetně Huga a Nebuly a zájem čtenářů o něj ještě zesílil, přičemž prakticky veškeré čtenářské ohlasy zůstávaly pozitivní.

Cesta za pomstou

Přesto je jisté na místě přistupovat ke knize s nedůvěrou. Kolikrát už se ukázalo, že všeobecné nadšení bylo spojeno (v lepším případě) s jen trochu nadprůměrným příběhem? *Ve službách Spravedlnosti* však veškeré pochybnosti rychle vyvrací. Román začíná scénou, v níž Breq nalezne na ulici promrzlou a zbitou Seivarden, již kdysi dávno znávala jako důstojníka na své palubě. (*Své palubě?*, ptáte se? Hned se dozvíte...) Postupně se dozvídáme, že Breq je posledním pozůstatkem umělé inteligence lodi *Spravedlnost Toren*, vojenského transportéru s lidskými důstojníky i tisíci perifery na palubě. Perifery, typicky rekrutovány z řad obyvatel podrobených světů, jimž ještě nebyl udělen statut občanů, či odsouzených zločinců, nejsou považováni za lidské bytosti. Od chvíle, kdy jsou rozmrazeni a zapojeni do umělého vědomí lodi, je jejich původní lidská identita nenávratně pryč.

Jednou periferou bývalo i tělo Breq, která sloužila pod vedením poručíka Awn. A právě tehdy, před dvaceti lety při historicky poslední anexi dalšího světa, se něco zvrtilo – nebo spíše úplně všechno... V příběhu se hladce prolínají dvě časové linie: současná, v níž Breq na chladném světě Nilt daleko od impéria Rádč pátrá po téměř mytické zbrani a objeví poručíka Seivarden, a ta z poslední anexy, kdy poručík Awn začíná rozkrývat rozsáhlé spiknutí. Autorka obě linie propojuje takovým způsobem, že se vždy nemůžete dočkat, jak se vyvine ta, již právě čtete, ale zároveň rozhodně nemáte chuť jen rychle proběhnout tou další, protože teprve obě dohromady skládají takřka detektivním způsobem dohromady celkový příběh.

Leckieová informace zkušeně dávákuje, graduje napětí

v obou liniích, postupně rozvíjí postavy i samotný svět. V průběhu románu se tak vyvíjí i čtenářův pohled zejména na Seivarden a také na univerzum, které spisovatelka stvořila. Zprvu můžete k jejímu světu přistupovat se smíšenými pocity, zejména k linii s poručíkem Awn. Tak má vypadat vzdálená budoucnost – život na řadě světů jako v současných zemích třetího světa a Radchaiská říše jako moderní kolonialisté? Tím se ostatně *Ve službách Spravedlnosti* nelišila od řady starších space oper, které ovšem svým naivním pojetím, jemuž se Leckieové román rozhodně neblíží, nebyly ani trochu uvěřitelné. Zdejší společnost uvěřitelná naopak je; zkorumpovaná, nespravedlivá a s ještě daleko nerovnoměrnějším rozložením přístupu k základním životním potřebám, technologiím, medicíně či vzdělání než v naší realitě. Nepředstavujte si ale žádnou okatou kritiku současné společnosti či kolonialismu; autorka píše příběh a ne politické prohlášení a čtenář o tom naštěstí nikdy není na pochybách. Leckieová nadhazuje řadu zajímavých a provokativních otázek, které příběh posouvají dál a rozvíjejí jej.

Poněkud depresivně na mě ovšem po většinu úvodní knihy trilogie působilo to, jak je autorčina společnost vzdálené budoucnosti jakoby zcela oproštěná od vědy. Celou knihou (ostatně ani dalšími dvěma) se nemihne ani jediný vědec a ani jednou není zmíněno, že by probíhal jakýkoli výzkum, ačkoli by to na mnoha místech působilo v ději logicky. Nejbliže jsou tomu jedině „praktická“ povolání jako medik či zahradník. Ale věnuje se někdo vědě nebo alespoň vývoji nových technologií? Vše nasvědčuje tomu, že ne. Zato na náboženství, v leccm připomínající římský panteon, je především v impériu Rádč kladen obzvláštní důraz. Rádčská společnost svými rituály a hierarchií evokuje místy antický Řím, místy starou Čínu, ale její prvky od jazyka přes společenské zvyklosti (nenosit rukavice je něco jako vyjít u nás na ulici bez ošacení) až po její po tisíciletí používané technologie ji činí odlišnou.

Breq je osobou, která v této zamrzlé společnosti nemá místo. Ani se nesnaží si jej získat. Touží po jediném – odplatě za události, které vedly ke zničení *Spravedlnosti Toren*. Tento cíl ji vedl různými místy galaxie a střípky, které se dozvídáme o jiných světech, lákají čtenáře dozvědět se o nich mnohem více. Je příjemné, že se autorka vyhnula stereotypu jeden stát (planeta) rovná se jeden jazyk a jedna kultura. Skutečností, že tomu tak není, navíc dokáže v příběhu patřičně využít. Pátrání Breq zavedlo nakonec až na ledový Nilt, kde našla Seivarden. Ta je překážkou, ale Breq ji po uvážení přece jen neopustí. Obě

postavy dokázala Leckieová vykreslit velmi živě a nechala je projít zajímavým vývojem. Ztvárnění umělé inteligence Breq se obzvlášť povedlo. Breq je kompetentní, kalkulující, ale rozhodně ne prostá emocí. Pohání ji hněv a stále jí schází možnosti, jaké mívala po několik tisíciletí jako loď, až do okamžiku, kdy skončila uzavřená a odříznutá v jediném kdysi lidském těle. Seivarden je náladová, vztahovačná a sebestředná a i ona je svým způsobem odříznutá poté, co po zániku jiné lodi strávila bezmála tisíc let v kryospánku v záchranném modulu. Společnost se mezitím změnila a ona zjišťuje, že do ní nedokáže zapadnout. Své problémy řeší únikem. Stěží by rozhodnutí Breq a Seivarden mohla být odlišnější – ale obě se ocitnou na cestě plné nebezpečí, akce a zrady, která může změnit chod říše.

Jak tedy zní verdikt? Kdyby mi někdo dřív řekl, že je *Ve službách Spravedlnosti* skvělá space opera, která v sobě kombinuje to lepší z klasické i nové tváře žánru, je napínavá a plná zajímavých postav, byla bych si ji přečetla už dávno. Časté zdůrazňování výjimečnosti používání zájmen ženského rodu některými recenzenty a fanoušky mohlo knize paradoxně trochu uškodit v tom, že odvádělo pozornost od jiných, z mého pohledu zásadnějších (byť ne natolik ojedinělých, někteří by řekli revolučních) kvalit. Jednu výhodu ale má latence v přečtení románu přece jen měla. Už byly na světě zbývající dva díly trilogie *Rádčské impérium*, již *Ve službách Spravedlnosti* zahajuje, a já byla jen pár kliknutí od nich. Okamžitě jsem jimi navázala... Dál ovšem ve čtení recenze pokračujte jen za cenu lehkých spoilerů. Chcete-li se jim vyhnout, sluší se uzavřít, že i oba zbývající svazky trilogie jsou kvalitní, napínavé a zábavné, byť každý je jiný a zejména od prvního dílu se oba svým tempem i situací hlavní hrdinky výrazně odlišují.

Spravedlnost, meč a milosrdenství

Druhý svazek trilogie, *Ve službách Meče*, je oproti rozmáklejší první knize výrazně komornější. Breq získala velení lodí *Milost Kalr* a společně s poručíkem Seiverden a novou posádkou, která až na medika neví nic o jejím původu, míří do soustavy Athoek s cílem udržet tam mír a pořádek v případě, že by i tam dorazila svého druhu občanská válka zažehnutá na konci první knihy. Kam ale Breq vkročí, tam díky její nenechavé povaze a přímočarému smyslu pro spravedlnost následují problémy. Něco je shnilého na zdánlivě klidné stanici a planetě Athoek, významné jedině svou produkcí čaje. Co skrývají zřejmější pěstitelé čaje, napohled tak vzdálení od politiky, jak je to jen možné? Jaké konflikty vřou pod klidnou fasádou stanice a jakou roli v nich sehraje Basnaaid, sestra poručíka Awn?

Ve službách Meče svým způsobem připomíná *Třetí dráp boží*, druhou část série o Andree Cortové od Adama-Troye Castra. Od „vraždy v uzavřeném domě“ (či vesmírném výťahu) z *Třetího drápu božího* má sice *Ve službách Meče* strukturu příběhu daleko, ale i v tomto případě jde o komorněji pojatý, místem i vyskytujícími se postavami sevřenější druhý svazek série, hrdinka zde má napohled jistější půdu pod nohama a přide řeč na otázku svobodné vůle a manipulace mysli. V romá-

nu *Ve službách Meče* je čtenáři poměrně rychle jasné, co je v nepořádku s jednou z postav, a Leckieová ho v tom ujistí ve správném okamžiku mezi příliš rychlým odhalením a oddalováním předvídatelného zvratu. Příjemné je, že nejde jen o jednorázový zvrat, ale prvek důležitý pro budování příběhu ve druhém i třetím dílu a pro vzájemné vztahy postav. Objeví se nakonec i výstřední presgerští překladatelé či cynická poražená loď z počátků impéria Rádč; autorka svůj svět buduje i nadále a zároveň s ním rozvíjí příběh.

Po skončení prvního dílu se dalo očekávat, že se trilogie vyvine jiným způsobem a bude s každým svazkem rozmáklejší, ukáže konflikt šířící se říší... Namísto toho Leckieová zvolila naprosto opačný přístup a soustředila se na vývoj jednoho planetárního systému. O událostech ve zbytku impéria se pouze občas doslechne. Je to správně nebo špatně? Těžko říci. Autorka se tím vyhnula celé myriádě okoukaných klišé, které by s sebou nesl „galaktický přístup“, a umožnilo jí to klást větší důraz na jednotlivé postavy. Je to také o dost realističtější vývoj než nechat Breq brázdit jednu soustavu za druhou (Prostředky? Motivace? Logika příběhu?). To jsou rozhodně pozitiva.

Na stranu druhou se nelze zbavit pocitu, že hrdinové nakonec vyvázli podezřele snadno a optimistický závěr třetího dílu působil lehce dojmem *deus ex machina* (respektive v různé míře *translator ex machina*, *friendly fleet ex machina* a *Notai ship ex machina*). Nechápejte to špatně; jednotlivé zvraty směřující k závěru působily uvěřitelně a logicky navazovaly na předchozí děj, ale to, nakolik dobře nakonec veškeré události v soustavě Athoek dopadly, působilo jako notný sled náhod. Velkým kladem jsou však opět zajímavé ztvárněné postavy.

Je tedy trilogie *Rádčské impérium* skutečně nejlepší space operou poslední doby? Pořadí vítězů bych nechala na osobním vkusu každého čtenáře a nečetla jsem všechno, ale mohu s čistým svědomím říci, že u mě se umístila poměrně vysoko. Nejspíše jde jako obvykle o krátkověké vítězství, jak když mě před už bezmála deseti lety uchvátil Reynoldsův *Odhaleň vesmír*, ale postupně byl překonán dalšími skvělými romány a sériemi. Nicméně stále si uchovává nedílné místo mezi pracemi, které bych každému čtenáři SF bez zaváhání doporučila. A pokud stále váháte, zda trilogii vyzkoušet, můžete se podívat na dvě volně dostupné povídky Ann Leckieové zasazené do téhož světa: *She Commands Me and I Obey*, která vám představí i jinou než rádčskou společnost, a *Night's Slow Poison*.

Jsem zvědavá na to, jak budou potíže Breq s používáním rodů vyřešeny v českém překladu, nicméně vzhledem k tomu, že se jej zhostil talentovaný a zkušený Petr Kotrle, nemám pochyby o kvalitě výsledku. (Jen by mě zajímalo, kdo dával dohromady českou anotaci.) *Ve službách Spravedlnosti* stojí za přečtení a český překlad dost možná nabídne ještě zajímavější pohled na tento román.

Julie Nováková

Ann Leckieová: Ve službách Spravedlnosti, Plus, 2016, překlad Petr Kotrle, obálka John Harris, 360 stran, 369 Kč

Genom - vesmír plný vyvolených

V budoucnosti se lidstvo kromě vesmírných cest a vcelku přátelských svazků s mimozemšťany věnuje i zušlechťování vlastního genofondu. Existují tak buď původní lidé alias naturalové, nebo speciálové, kterým byly určité vlastnosti potlačeny a jiné naopak zesíleny. Takovým speciálem je i Alex, mistr-pilot, disponující talentem ovládat vesmírnou loď, avšak oproti tomu ochuzený o jedinečnou esenci, která by mu však z praktických důvodů při výkonu služby překážela – schopnost milovat. Alex

Romanov se po vážné nehodě a takřka bez financí zotavuje na nepřilíh atraktivní planetě Rtuťný Donec, kde potkává Kim Ocharovou, jež se právě nachází v nechoulostivějším období – před proměnou. Pilot se jí ujme a během její metamorfózy zjistí, že dívka má u sebe vzácný náklad – obrovský gelový krystal. Je snad Kim zlodějka? Kdoví, Alex má důležitější starosti, musí si najít práci a najmout posádku, což se mu sice záhy podaří, nicméně jeho první zákazníci nejsou zrovna obyčejní turisté a za jejich plánovanou poutí je něco víc než pouhá zvládá návštěva osídlených planet...

Genom je rozdělen do tří operonů, každý o pěti kapitolách. První se soustřeďuje na seznamování Alexe s Kim na Rtuťném Donci. Úvodní pasáž je překvapivě nejakčnější z celého románu, poté už je čtenář nucen se vypořádat se záplavou dialogů. Sám Alex je dostatečně sympatický, zodpovědný muž, ideální kapitán vesmírné lodi, který si i přes počáteční obtíže získá respekt posádky a i jeho pozdější emocionální výkyvy či úvahy jsou pochopitelné a nevznívají nijak nemístně. Jen autor se v nich občas až moc dlouho rýpe, místo aby děj popoháněl vpřed.

Druhý a třetí operon stojí i padají na rozkošatělých, mnohastránkových rozhovorech, které jsou bezesporu zajímavé, čtenář si díky nim dokáže snadno vybrat, koho si oblíbit a koho ne. Lukjaněnko navíc dokázal vystavět vynikající a především funkční universum, které čtenář postupně poznává prostřed-

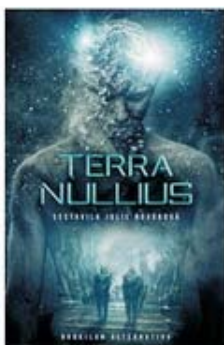
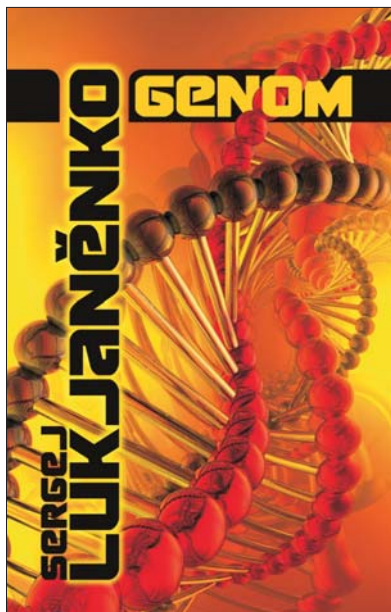
nictvím rozhovorů kapitána s posádkou i cestujícími či v původu a předsudcích jednotlivých postav. Nechybí ani nemalé množství zajímavých detailů, mechanikou ovládní lodi počínaje a rozmanitostí navštívených planet či zvyků mimozemských pasažérů konče. Použit podobnou strategii někdo méně schopný než Lukjaněnko, stal by se z textu povrchní blábol. Ovšem přestože dialogy odsypají, jen jedna drobnější nehoda na kvalitní SF jednoduše nestačí...

Ačkoli znovu značně upovídáný, nejzábavnější se z celé knihy nakonec jeví operon třetí, kdy se na Alexovu loď dostane vyšetřovatel, jenž se až fanaticky ztotožňuje se Sherlockem Holmesem, jen je vybaven několika zvláštními vlastnostmi navíc, aby vyšetřil hrůzný zločin, ke kterému došlo. Tehdy se utahané scífko přelévá do ryzí detektivky, v níž jsou všichni podezřelí, a čtenář nevypráví zločince dříve než detektiv. Drobné střípky informací, které se tu a tam trousily mezi řeči v předchozích částech, nabývají právě díky pátrání detektiva na významu a nejen Alexe, ale i ostatní členy posádky ukazují ve zcela novém, leckdy krajně nelichotivém světle. Napětí graduje rovněž díky faktu, že dopadení pachatele má význam doslova pro celé lidstvo.

Těžko říct, o co se autor v románu primárně pokoušel. Pokud o dobrodružnou space operu, pak zde najdeme příliš málo akčních scén a naopak nadměrnou porci dialogů. Pokud o vědeckofantastickou detektivku, pak uspěl pouze v závěrečné části, která čtenáře nekompromisně tlačí k rozuzlení. Vyjít třetí část v upravené podobě samostatně, byla by z ní skvělá a hutná novela. Takhle vše zůstalo na půl cesty a najde se patrně jen hrstka čtenářů, kterým bude podobný křížencek plně vyhovovat.

Vendula Brunhoferová / XB-1

Sergej Lukjaněnko: Genom, Triton, Argo, 2015, překlad Eva Bůžková a Pavel Weigel, 352 stran, 279 Kč

Na hromnice o mord více

Je noc z 2. na 3. února a hustě sněží. Ven by ani psa nevyhnal, až na mladého policejního poručíka Josefa Eisnera. Otrěsený nálezem zohavené mrtvoly se odvážně vrhá do bílé tmy za pachatelem. Ten je však mnohem vyšší, rychlejší a navíc dokáže chodit po vodě, přesněji po krásném modrém Dunaji... Jsme totiž ve Wilsonově, nezávislém městě uprostřed Evropy, pojmenovaném po americkém prezidentovi, od čehož si radní lada-cos slibují. Pojmenovávat podle Woodrowa Wilsona významné stavby bylo v té době celkem v módě (viz třeba pražské Wilsonovo nádraží – původní název se změnil v roce 1919 jako poděkování za pomoc při vybudování samostatného demokratického Československa), ale z mnoha dalších důvodů se město Wilsonov ukáže ve stejnojmenné povídce Michala Hvoreckého jako dost zvláštní místo.

mud. Kdo uvažuje o čtyřech věcech – co je nahoře a co je dole, co je předtím a co je potom – by udělal lépe, kdyby se nenarodil, tvrdí v jednom ze svých nezapomenutelných proslavů. A je toho víc. Můžete se také dozvědět, proč ďábel tolik touží přivodit zatracení světa, jestli budete mít sílu prokousat se až do konce.

Závěr knihy je víc než symbolický. Wilsonov sám je spíš jen „modelové“ město a skrývá se pod ním stará dobrá Bratislava, která se v letech 1918-1919 skutečně honosila přízviskem „Wilsonovo město“, dokud jeho obyvatele neprobudili z amerického snu českoslovenští legionáři. Působí tak trochu jako zmenšenina multikulturní Evropy, takový maličký melting pot, ve kterém se vaří vášně malých národů, ohrožených především vlastní malostí (nebo vlastním strachem – třeba z od-

Nezůstanete totiž jen u jedné vraždy, přidají se i další a jejich okultní charakter si vyžádá pomoc specialisty. Tajný agent z FBI Aaron Food se objeví v pravý čas, aby vnesl do případů konečně ten správný přístup. Je to typ Rabelaisova agelasta, tedy člověka, co se neumí smát. Ale nuda s ním není, vychloubá se svými znalostmi donekonečna a mladíček Josef je mu dobrým posluchačem (já bych ho už však poslala někam). Mezi poučováním nezkušeného kolegy, ve kterém se Food neskonalé vyžívá, a neúnavným sháněním koblih s marmeládou stihne odvést i slušnou vymítačskou práci.

Milovníci alchymistických záhad asi zbystří, když dvojice detektivů narazí na tajné symboly jako Magiho koruna či Sedm pečeti svatého Jana. Ve změní wilsonovských ulic Food jednoznačně zahlédne enneagram a ukáže se i jako odborník na tal-

věké hrozby mohamedánů?) a hledajících ochrannou náruč. Nakonec, koketérismus s velkými mocnostmi není v těchto končinách žádnou novinkou, že?

Povídka je označována jako gotický horor a vyšla už dříve pod názvem *Najhorší zločin vo Wilsonove* ve sbírce Lovci & Zberači (2001). Ďáblíce, sukuby, démoni a nekromanti pobíhají zvesela po ulicích Wilsonova, mrtvol bez palce na levé ruce přibývá a panika ve městě roste. Scény, které měly vyvolávat strach či úzkost, však na mě působily spíš ploše. Snad za to mohl slovník, jaký autor použil, možná to sklouzávání k bagatelizaci, kdy určité skupiny obyvatel sdílejí stejné znaky i chování (židovská menšina, dámy v divadle). Někteří zjednodušení až škodí věrohodnosti – Food při ohledání mrtvé ženy provede jedním chmatem výtěr dělohy, Josef by se zase raději bě-

hem vteřiny naučil řídit auto, než by měl za volant pustit zraněného agenta.

Autor zachrástí i několika středověkými rekvizitami. Agent Food se vůbec neostýchá ještě na počátku 20. století použít při výslechu podezřelých mučiči nástroje, zřejmě zcela v duchu na „středověký pytel středověká záplata“, tudíž na ďábelskou havěť platí jen staré dobré inkvizitorské praktiky. Kloobouk dolů alespoň před tou snahou o gotický román, který se zrodil za romantismu a stal se stavebním kamenem dnešní hororové literatury. Jeho typickými atributy jsou děs, tajemno, nadpřirozené jevy, kletba, šílenství a nešťastná láska. Odehrávají se nejčastěji v troskách gotických hradů, klášterech a jiných sakrálních stavbách – a právě díky zálibě v gotických kulisách získal žánr svůj název. Vycházel z něj třeba E. A. Poe, J. S. Le Fanu, B. Stoker, ale H. P. Lovecraft, S. King nebo A. Rice. U nás se jím inspirovali např. J. Zeyer, J. Váchal, L. Klíma nebo M. Urban. Čtenář z jednadvacátého století však bude nad typickými černobílými postavami, naivními milostnými zápletkami a schématickými hrůzostrašnými scénami zřejmě kroutit hlavou, přesto se gotický román dočkal v poslední době jakési obrody. Může za to především G. Del Toro a jeho úspěšný film *Purpurový vrch* v hlavní roli s M. Wasikowskou. Do doby klasiku hororového žánru zavede hráče třeba i oblíbená adventura *Udom Nebdon*. I poslední speciál seriálu Sherlock s názvem *Přízračná nevěsta* se odehrává na konci 19. století a pohrává si s řadou typických motivů gotického románu.

A když už jsme u těch filmů, je potřeba zmínit k *Wilsonovu* ještě něco. Obálka knihy se honosí informací, že se jedná o knižní předlohu stejnojmenného celovečerního filmu, který měl v kinech běžet od 1. října 2015. Musím však každého varovat, kdo by zvolil tuto filmovou „zkratku“. Zmíněný snímek má totiž s předlohou pramálo společného. Z gotického hororu nezbylo nic a vznikla jen fraška ve stylu *Četnických humoresek*, štrejchnutá tu a tam humorem divadla *Sklep*, kdyby ovšem nezapadl v záplavě rasisticky, xenofobně a sexisticky laděných hlášek. Recenzenti nenechali na filmu jednu nitku suchou a označili ho za nejhorší český film všech dob.

Mohla by to být tak trochu tragédie na druhou: oživit v dnešní době formát gotického hororu a dožít se takové filmové adaptace, která spíše hodnotu předlohy snižuje, než aby jí přihrála nějaké ty body. Každý internetový vyhledavač s úporností vyplivuje pouze jedinou informaci, a to že *Wilsonov* je „detektivní komedie s Jiřím Macháčkem a Vojtěchem Dykem v hlavních rolích“, z toho by mě – být autorem předlohy – vážně klepalo. Jenže scénář udělal Marek Epstein a film je to producentův, nikoliv autorský, jak bývá u nás zvykem. Stál údajně 52 milionů, aniž by podle filmových kritiků herci tušili, co vlastně hrajou, ale prý se u toho dobře bavili. Režisér Tomáš Mašín viděl v záměru stát se samostatným městským státem (resp. 49. státem USA) natolik absurdní historku, že parodie byla podle něj jediným možným způsobem, jak námět uchopit.

Na tomhle případě je vidět, kam to koketování s mocnými vede. Na druhou stranu je negativní reklama také reklama a Hvorecký platí na Slovensku za celebritu. Jinak Michal Hvorecký je vystudovaný estetik a pracuje v Goetheho institutu v Bra-

tislavě. Na literárním poli se prosadil už prvotinou *Spaměti*, která je autobiograficky laděná. Vydal několik sbírek povídek, z nichž velkou pozornost vyvolal titul *Pastiersky list*. Napsal také několik románů (*Posledný hit*, *Plyš*, *Eskorta a Dunaj v Americe*) a divadelní hru s provokativním názvem *Slovenský inštitút, jedna komédia*. V roce 2009 získal Mezinárodní novinářskou cenu a v roce 2010 Cenu Nadácie Tatra Banky za umění. Píše vlastní blog, překládá z němčiny, angažuje se jako občanský aktivista a nejnověji namluvil vlastní audioknihu *Láska a smrt na Vianoce*.

Autorův web filmovou adaptaci *Wilsonova* propaguje hned na úvodní stránce, takže žádná tragédie se nekoná. Je to konec konců první film, ve kterém hraje Bratislava významnou roli a kde je zachycena její skutečná topografie, zejména jejího historického jádra (snad až na snímek *Slnko v sieti*, kde se město mihne, a teď nejnovější česko-slovenský politický thriller *Kandidát*), a za to si zaslouží vztít *Wilsonov* na milost. Nutno podotknout, že Hvorecký věnoval v knize historické podobě „svého“ *Wilsonova* značnou pozornost, příběh doprovází plánek města, několik archivních fotografií a živé popisy pozoruhodných bratislavských čtvrtí.

Ale to rozhodně není vše, co je potřeba na adresu *Wilsonova* říci. Současné vydání nakladatelství Argo v překladu Martiny Bekešové totiž obsahuje kromě zmíněného *Wilsonova* ještě další tři samostatné povídky, které dle mého názoru opravdu stojí za pozornost a prokazují Hvoreckého vypravěčské kompetence. S úvodní povídkou je spojuje stejný leitmotiv – Bratislava – město, které má autor v srdci. Děj povídek se odehrává v naší současnosti a jejich hrdiny jsou lidé pohybující se kolem divadla či hudby. V jedné z nich je atmosféra příběhu mistrně vystavěna na užití místního dialektu, jakési smíchání ny spíšské němčiny se slovenštinou. Autor se dokáže různě stylizovat, ale nezapře své patriotství, ať už jde o krásy Nízkých Tater, nebo šrumec v avantgardních hudebních klubech slovenské metropole. Problémke i malá reflexe zažitě totalitní éry ve scéně trapných stránek prvomájového průvodu. Výroky o tom, že na světový mír je dobré se vybrojit nebo že svobodu je třeba na hranicích hlídat, aby jí nikdo neunikl, zřejmě osloví spíše čtenáře z generace Husákových dětí, a je tedy nutno přiznat, že ani jedna z povídek není tak úplně oddechové čtení.

Knihy se tak vlastně dělí na dvě poloviny, z nichž každá je diametrálně odlišná. Člověk by skoro pochyboval, že obě napsal stejný člověk. Mně osobně sedí spíše ta druhá Hvoreckého poloha. Závažnější podtóny občas probleskují i *Wilsonov*, jako by to autorovi prostě nedalo a nemohl si pomoci, nedokázal zachovat onu „čistou“ formu pokleslého žánru, ale tu a tam skryl další drobné symboly – jako svůj maličký podpis. Pokud chtěl Hvorecký dokázat, že umí napsat gotický horor, tak to dokázal dostatečně, a to i se všemi nešvary, které k tomu žánru patří. Bavit vás mohou obě poloviny stejně dobře, když přijmete jejich odlišnost, a budou fungovat i jako zajímavý celek – stejně jako levá a pravá část hemisféry – ve výsledku vznikají geniální matematické rovnice, geniální hudební opusy nebo geniálně bestiální zločiny. Vyberte si.

Zuzana Hloušková

Nesmírně zajímavá dohoda se Smrtí

Říká se, že neuniknete dvěma věcem – smrti a daním, nikdo už ale nedodá, co se stane, když se tato dvojice dostane do křížku, a tak jsem si neprozřetelně došla na poštu vyzvednout grafický román o smlouvě se Smrtí právě v den, kdy jsem se na poslední chvíli chtěla pustit do vyplňování daňového přiznání. Jak to dopadlo? Řekněme, že daně jsem nakonec stihla, ale četba příběhu o Smrti a umění ten den zvítězila. *Sochař* je totiž příběhem, od něhož se po otevření jen tak neodtrhnete. Grafický román Scotta McClouda, jenž se proslavil zejména vydanou publikací *Jak rozumět komiksu*, dorazil nedlouho po vydání originálu tak trochu nečekaně i k nám. A nutno přiznat, bylo to nadmíru příjemně překvapení.

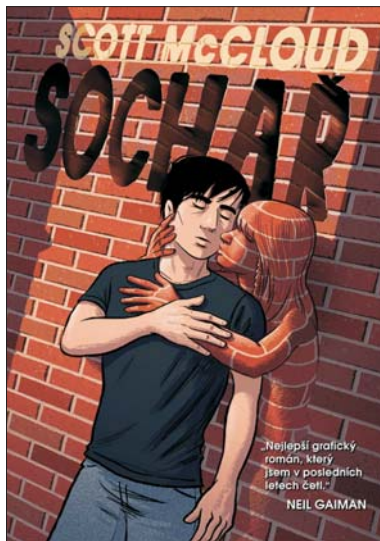
David Smith (alias *ten druhý David Smith*, nikoli dříve narozený proslulý sochař téhož jména) je šestadvacetiletý sochař, který si užil svých pár minut slávy, ale zájem o jeho práci rychle pomínl po neshodách s vlivným mecenášem umění. Teď je bez peněz a bez práce, hrozí mu ztráta domova i ateliéru a dochází mu drahý pracovní materiál. Jeho rodiče i sestra jsou už mrtví a zůstal mu jediný kamarád, zaměstnanec galerie Ollie, který mu ovšem v jeho kariéře příliš velkou pomoc poskytnout nedokáže. Narodiny tak David slaví osamoceným popíjením v restauraci, kam kdysi chodívali s rodinou... když se zničehonic objeví strýček, jehož David dlouho neviděl. Dají se do řeči, David si mu vylévá srdce, ale ve své opilosti si až po chvíli uvědomí, kdy strýčka – tehdy ještě jako dítě – viděl naposledy. Na jeho pohřbu.

David dostane od zosobněné Smrti nabídku: Pokud ji přijme, bude moci holýma rukama stvořit cokoli z jakéhokoli materiálu, ale bude mu zbývat už jen dvě stě dní života. Odmítne-li, bude dál žít jako dosud, zřejmě se odstěhuje z New Yorku, najde si obyčejnou práci, sochařit bude v rámci možností ve volném čase, nejspíš potká ženu, do které se zamiluje, založí rodinu, nastěhují se do malého domku na předměstí a sochy skončí se slovy *vždyť se k tomu někdy dostanu* jako vzdálený dávný sen kdesi v koutě garáže. Davidovi se malý, tuctový život, který se před ním rozprostírá, hnusí. Touží po nesmrtelnosti ve formě uměleckého uznání, po převratném uměleckém úspěchu. A tak poté, co si nabízené schopnosti vyzkouší, omámen jejich dosahem, nabídku přijímá.

To je ale samozřejmě jen začátek příběhu. Davidův život – jeho zbylých dvě stě dní – změní láska, naděje, zrada i strach. McCloudovou silnou stránkou jsou postavy – David, mladá nezávislá herečka a kurýrka Meg a její přátelé, kurátor Ollie i Davidův strýc alias Smrt.

Svět, který autor vykresluje, je zároveň všední a neobyčejný. Jeho *Velké jablko* je současně známou kulisou každodenního života i zázračným městem nastavujícím pokaždé jinou tvář. Tento dojem umocňuje McCloudova kresba, která dokáže naprosto vystihnout komické i vážné momenty, úžasné detaily i rozsáhlé scény. Napomáhá tomu i autorova volba černobílé kresby s modrým stínováním.

Sochař je navíc příběhem, jemuž komiksová forma sluší pravděpodobně daleko víc, než by mu sedla forma románu. Vizualní ztvárnění Davidových soch by se slovy nedalo popsat, a přestože by příběh samotný mohl vést ke vzniku vynikajícího

románu, už by to byl trochu jiný příběh než McCloudův výborný komiks – kladoucí důraz na jiné prvky, působivý jiným způsobem, nechávající víc z vizuální stránky a méně z vnitřních pochodů postav na představivosti čtenáře. Představit jejich myšlenky a emoce si lze i za pomoci komiksu naprosto bez problémů. A McCloud, jak už bylo řečeno, vedle skvělé kresby vytvořil i neméně skvělý příběh. Navzdory mnohokrát využitému, téměř archetypálnímu námětu se důsledně vyhýbá kliše, jež člověk v některých okamžicích podvědomě očekává.

Nesmrtelnost za toto dílo McCloud pravděpodobně nezíská, ale širokou přízeň fanoušků určitě. A snad nám během co nejdříve a nejspíšejšího života představí ještě řadu dalších podobně zajímavých kousků. Možná právě to je to, čemu na počátku příběhu tak tragicky neporozuměl David. Nemusíte si vysloužit nesmrtelnost nezapomenutelným dílem, abyste světu přinesli něco lepšího – ať už umění nebo cokoli jiného. Stát se pomyslně nesmrtelným i za cenu brzké smrti v sobě však nese něco, nad čím ani zcela pragmatičtí lidé nepokrčí rameny alespoň bez nepatrného zaváhání... Budou si mě pamatovat ještě staletí či tisíciletí, zapíšu se do dějin... Co byste si vybrali vy?

Julie Nováková / XB-1

Scott McCloud: Sochař, Jota, 2016, překlad Simoneta Dembická, obálka Scott McCloud, 496 stran, 498 Kč

Zámek s vůní benzínu

Automobily a šlechta v českých zemích do roku 1914

Miloš Hořejš a Jiří Krížek

Co víme o minulosti vztahu šlechty a automobilu? Studium historické dopravní techniky na šlechtických sídlech je teprve v počátcích, většina autentických šlechtických automobilů zmizela i se svými řidiči a majiteli. *Mladá fronta, 2016, 280 str., 399 Kč*

Fantastické seriály: THE EXPANSE

Pod taktovkou stanice Syfy se nedávno na televizních obrazovkách objevila adaptace úspěšné knižní série *Expanze* od Jamese S. A. Coreyho, což je pseudonym, pod kterým publikuje autorská dvojice Daniel Abraham a Ty Franck. V češtině nedávno vyšel čtvrtý díl série, v angličtině vyšlo už pět dílů a chystají se přinejmenším další čtyři. Když se poprvé objevily zvěsti, že má kanál Syfy zájem o adaptaci *Expanze*, část fanoušků zajásala, ale snad ještě větší část se začala obávat kvality výsledného produktu. Stanice proslula spíše lacinějšími zpracováními a slabšími scénáři, byť se i v její produkci našly světlé výjimky. *Expanze* není v současnosti jediným ambicióznějším projektem, po němž stanice sáhla. Produkovala kupříkladu také seriál na motivy kultovního filmu *12 opic* a začala vysílat adaptaci známé fantasy *Mágové*.

Úvodní díl cyklu *Leviatan se probouzí* byl bezesporu napínavý, čtivý a se skvěle napsanými postavami, ale připadl mi až příliš generický, bez „něčeho navíc“. Přestože bych knihu doporučila každému čtenáři SF, román pro mě spadl do kategorie dobrých knih, které mi ovšem příliš dlouho v paměti neutkví, a k napjatému čekání na další svazky série mě nenalákal. O to příjemnějším překvapením pro mě bylo seriálové zpracování. Výborně napsané postavy zůstaly zachovány, prostředí doslova ožilo a rozvíjel se v něm stejně napínavý příběh. Nebojím se říci, že jde o seriálovou space operu, na jakou jsme dlouho čekali. V knižní podobě existuje větší výběr a silnější konkurence a román *Leviatan se probouzí* mě ve srovnání s ní tolik neoslňil, ale mezi současnými seriály *Expanze* rozhodně vyčnívá.

První série seriálu pokrývá větší část úvodního svazku knižního cyklu a končí dramatickými událostmi na Erotu. Scenáristé děj pro seriálové potřeby mírně upravili a přidali mezi nové postavy i takové, které se vyskytly až v pozdějších knihách – například Chrisjen Avarasalu, babičku ze Spojených národů, díky níž můžeme sledovat rovněž dění na Zemi a jejíž zrazení přidalo příběhu na komplexitě i dramatickosti. Některé

součásti zápletky navíc fungují v seriálovém provedení lépe než v předloze. Výběr představitelů mne zpočátku tu a tam překvapil; Jim Holden (Steven Strait) i detektiv Miller (Thomas Jane) vypadají mladší, než jak jsem si je jako čtenářka představovala. Zejména Holden zpočátku působil až příliš jako „generický hezoun“, ale záhy se ukázalo, že stanice měla při výběru herců šťastnou ruku. Strait proměnu idealistického Holdena ztvárnil bezvadně a Jane splňuje roli noirového policajta se všemi náležitostmi. Větší prostor než v knize dostala i Julie An-

dromeda Mao, od jejíhož zmizení se odvíjely události příběhu.

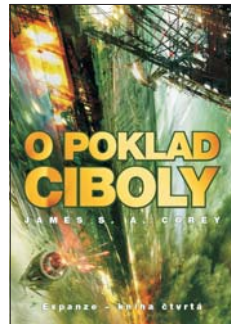
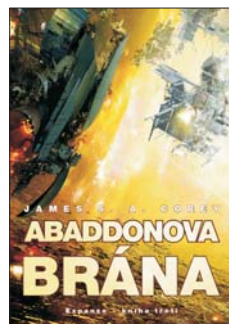
Abraham s Franckem zvládli na jedničku postavy i napětí, ale prostředí úvodní knihy bylo poněkud v pozadí, ať už jde o samotná tělesa, kde se román odehrával, nebo prostředí lodí a měst vydlabaných uvnitř asteroidů, která hrdiny obklopují. Právě místa jejich každodenního života získala v seriálové *Expanzi* jedinečné vizuály i zvukovou kulisu a divák si umí představit i

všudypřítomné pachy, chutě nebo dotek zrezivělých plátů, hladkého zábradlí či nevábné pouliční stěny. Kultura Pásu je v popředí a dostala i vlastní jazyk – polyglot Nick Farmer pro seriál vytvořil kreolštinu obyvatel Pásu, která mu dodala skutečně jedinečný ráz, její předloha postrádala.

Podobnou inteligentní, syrovou sci-fi jsme tu už dlouho neměli a seriál *Expanze* rychle zaplnil velmi žádanou, ale na zpracování více než nelehkou niku. Druhé série bychom se měli dočkat napřesrok a doufejme, že nezůstane jen u dvou a budou zadaptovány i další knihy. Pokud budou autoři pokračovat tak, jak mají nastrojeno, je tu prostor pro rozsáhlý seriál, jehož sledování by mělo stát za to. A ten, kdo už prahne po pokračování, může zatím sáhnout po knižní sérii. Na mě už lákavý sloupeček čeká na nočním stolku...

Julie Nováková / XB-1

THE EXPANSE / EXPANZE, USA, 2015, 10×60 min, režie: Robert Lieberman, Terry McDonough, scénář: Mark Fergus, Hawk Ostby, Robin Veith, předloha: James S. A. Corey / Daniel Abraham a Ty Franck

Civilizační šok²

Část šestnáctá: Nadílka strýčka Skrblíka

Vánoční zvyky v USA jsem popisoval v knize *Nebojte se Ameriky*, ale jednu zvláštnost jsem vynechal. Je to metoda rozdávání dárků, která se často používá mezi přáteli nebo na firemních vánočních oslavách. Při větším počtu lidí je nadělování dárků stylem každý každému časově a finančně neúnosné, proto Američané vynalezli způsob, čemu říkají Tajný Santa. S variantou metody Tajného Santy jste se mohli seznámit, pokud jste sledovali seriál *Přátelé*.

Jak systém funguje? Na začátku adventní sezóny se skupina kamarádů nebo třeba pracovní kolektiv domluví, všichni vhodí své jméno do klobouku a losuje se. Pokud si někdo náhodou vytáhne své jméno, vrátí ho do klobouku a losuje znovu, čímž všichni získají jméno osoby, kterou mají obdarovat. Při tomto způsobu nadílky každý kupuje jen jeden dárek. V určité době oslavy se všichni sejdou a konspirativně umístí balíček pod strom, takže nikdo neví, od koho dárek dostal, což vysvětluje název Tajný Santa. To dělá z vánoční nadílky hru s tajemstvím a jen z reakcí kolegů se můžete dohadovat, kdo vám koupil ty ošklivé ponožky nebo kdo věnoval pohledné sekretářce briliantové náušnice.

Existuje samozřejmě řada variací Tajného Santy, například může být nákup dárku omezený finančním limitem. Jak bylo zřejmé ze sitcomu *Přátelé*, Tajný Santa nemusí probíhat v režimu plného utajení a lístky se jménem obdarovaného si lidé někdy tajně prohazují, aby mohli obdarovat někoho, na kom jim záleží. Je zřejmé, že pokud má dárek úspěch, může se Tajný Santa někde v privátu přihlásit a sklidit plody briliantových náušnic, které šikovně zasel.

Jiná verze Tajného Santy se jmenuje Yankee swap (čti Jenký swop), což se volně dá přeložit jako nadílka strýčka Skrblíka. Yankees se říká obyvatelům Nové Anglie, o kterých je známo, že jsou šetrní. Možná znáte baseballový tým New York Yankees, ale název klame. Mezi státy Nové Anglie patří Maine, New Hampshire, Vermont, Massachusetts, Rhode Island a Connecticut, ale stát New York už ne. Tím pádem nejsou skuteční Yankees. Bostoňané jsou dodnes nevrli, že jim to označení Newyorčané vyfoukli. Kdykoliv hraje bostonský tým Red Sox proti New York Yankees, stará rivalita ožívá. Tyto drobné nuance však unikají nejen Evropanům, ale i jižní části USA. Jižané považují za Yankees všechny ze severu, od New Yorku až po Minesotu. Dodnes můžete v texaském baru natrefit na někoho, kdo vás po zaslechnutí akcentu upozorní, že nemá rád, když se tam Yankeeové roztahují. I jižanský plukovník ve známé písničce volal: "Hej hou, hej hou, Yankeeové jdou!" Bylo mu to houby platné, protože jeho mužstvo leželo v trávě a tvrdili, že dál už nemohou. Plukovníkovi nezbylo než koukat do dálky, jak jeho slavná armáda louská buráky. Ale to odbočuji...

Yankee swap následovně: Princip opět spočívá v tom, že každý ve skupině koupí jen jeden dárek, což nikoho nezruinuje. Zabalené krabice se umístí pod stromeček a následuje losování čísel. Kdo získá jedničku, vybírá si dárek jako první. Ostatní následují podle pořadí čísel. Nízké číslo vypadá jako výhoda,

pod stromem je velká hromada dárků, takže sledování žárlivými pohledy kolegů můžete balíčky ohmatat, lehce jimi potřást, potěžkat a vybrat ten nejlepší. Vtip Yankee swapu však spočívá v tom, že poté, co první obdarovaný dárek rozbálí, mu ho může druhý, nebo kdokoliv následující v pořadí, vyměnit. Nejvýhodnější je tudíž číslo nejvyšší, protože máte největší výběr. Tedy pokud se odhodláte odejmut ostatní dar a vyměnit ho za vlastní. Jednou jsem připravil svého šéfa o elektronickou hru, na kterou se těšil jako malý kluk. Yankee swap je nelítostný a v tom spočívá celá legrace. V tom, že sledujete radost a zklamání v tvářích spoluhráčů a spřádáte zaručené strategie, jak skončit s dárkem, o který stojíte (žádná strategie pochopitelně nefunguje).

I tahle hra se hraje v několika verzích. Podle první se musí člověk rozhodnout, jestli vymění svůj dárek s někým jiným, ještě předtím, než ho rozbálí. Tím pádem se můžete vzdát daru, který je hodnotnější než ten, který odebíráte namíchnutému kolegovi. Je to riziko podnikání. Podle jiné verze pravidel můžete směnu provést i poté, co svůj dar rozbálíte, ale v obou případech se musíte rozhodnout hned. Pokud si dárek ponecháte, šance na směnu se vzdáváte. Na řadu přichází další kolega a i vy se stáváte jeho cílem. Někteří lidé se nenápadně snaží zakrýt svůj dárek zrakům ostatních, jiní nespokojení ho naopak nabízejí jako na tržišti, aby získali něco, co se jim zdá lepší. Hodnotné dary mění majitele i několikrát v řadě. Jak jsem řekl, i když šťastně vyměníte růžový přehoz na postel za karibský rum, ještě nejste v bezpečí. Každý kolega s vyšším číslem vás může o láhev Kapitána Morgana připravit.

Tyto řádky píšu po podnikovém večírku, kde jsem si vytáhl zpod stromečku pečící kámen na pizzu. O ten jsem obratem přišel a získal láhev Jägermeistera. Pořád dobrý. Ohřála se u mě dost dlouhou dobu, ale jistý kolega měl v oblíbě bylinkové pítí víc než letadélko na dálkové ovládání. Pořád dobrý. Nakonec jsem skončil s kilovou bonboniérou a byl rád, že to nebyl růžový přehoz. Dokud není nadílka pod stromem rozebraná do posledního kousku, směňuje se pořád a vy trpíte jak zvíře. Je to švanda.

Poté, co si vybere poslední kolega v řadě, nastává zlatý hřeb večera. Nešťastník, který si vylosoval číslo jedna a neměl šanci svůj dar s nikým směnít, má privilegium posledního výběru. Všichni už si stačili na svůj dárek zvyknout nebo jsou alespoň smíření s osudem. Číslo jedna může všechno změnit. Už jsem zažil, že se ředitel oddělení v slzách loučil s vysněným baseballovým míčem s autografem slavného hráče a odešel se sadou na čištění zubů. Tvářil se statečně, ale nadílka strýčka Skrblíka ho dostala.

Yankee swap hraje na oddělení každé Vánoce a po každé je legrace sledovat, jak se v úvodu dolaďují pravidla. Američané nadílku žerou a vášnivě se prou o každý detail. Občas se hádáme i patnáct minut, než zasáhne nejsilnější autorita a při rozsoudí.

Jedním způsobem, jak udělat Yankee swap ještě legračnější, je zakoupit a zabalit pod strom i totální odpornost. Říká se

Z deníku Blbě blondýny – Rozhovor o Zdeňku Rampasovi

Blbě blondýna (BB): Prý vás Vilma požádala o laudatio pro Zdeňka Rampase. Co nám k tomu můžete říci?

Daniela Kovářová (DK): Vaše informace – jako je to konečně u médií běžné – jsou správné jen částečně. Jsem ráda, že mi poskytnete příležitost je napravit.

BB: (Říkejte si, co chcete. My o něm stejně napíšeme jen to, co se nám bude hodit.) Můžete nám tedy Zdeňka Rampase nějak přiblížit?

DK: Nerada bych ho jen chválila. To beztak udělají všichni ostatní.

BB: Skvělý nápad! Takže mi o něm můžete říct něco nepříznivého? Někakou příšernou vlastnost nebo událost? Nebo snad dokonce kriminální čin?

DK: Ale kdež! Násilí si ve spojitosti se Zdeňkem vůbec nedovodu představit. Migranti by se od něj mohli učit.

BB: A jak dlouho se s ním znáte?

DK: Ani nevím... asi sto padesát let...

BB: Ale prý slaví teprve osmdesátiny...

DK: Aha. To mi nedošlo. Víte, mně ta matematika příliš nejde...

BB: (...jestli vy nebudete blondýna...)

DK: ... ani si nepamatuju, kdy a kde jsem se s ním viděla poprvé...

BB: (...s pokročilým Alzheimerem...) Tak co byste o něm řekla negativního?

DK: Tak třeba – pořád mi nosí nějaké knihy. A kniha není do kabelky nic lehkého. Navíc já je pak musím číst. A pak na to, co jsem přečetla, nemůžu přestat myslet. A on mě ještě

k tomu nutí o těch knihách mluvit. Dokonce mi i nějaké knihy sám vydal. To je přece dost divný koníček!

BB: Tak to vás teda skutečně lituju. Koho dnes ještě baví knihy, že?

DK: A taky po mně nikdy sexuálně nevyjel. Dokonce mě ještě nepozval na rande a ani mě nikdy pod rouchem tmy neošmatlával...

BB: To se vás přirozeně muselo nemile dotknout!

DK: Bodejť! Jo, a taky každého v Praze zná a o všem ví. A dokáže být na několika místech současně, a ještě si ze všech těch míst píše deník, který pak veřejně publikuje. Fakt hrůza! No a pak ta jeho žena...

BB: On má ještě ke všemu manželku? Jak nehorázně!

DK: Představte si, že jeho žena v mých textech pokaždé objeví nějaké chyby! A kdyby jen to! Ona je dokonce sama i opraví! Musíte uznat, že takové věci by se lidem v našich podmínkách vůbec neměly dovolit!

BB: No to vám povím, že moc nechápu, proč mu vůbec chcete blahopřát!

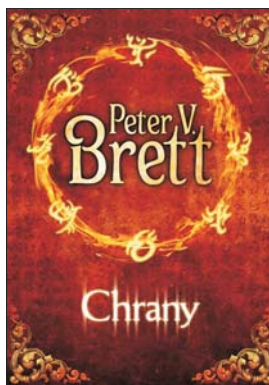
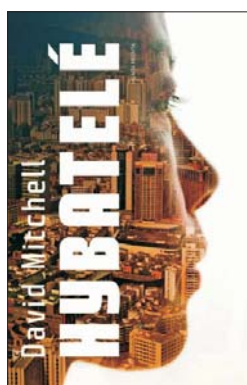
DK: Že jo? Je to divný! My scifisti jsme vůbec podivná společnost. A Zdeněk Rampas je z nás skoro nejdivnější! Pořád ho něco napadá. A trochu provokuje. A možná taky inspiruje. Že by snad byl něco jako náš prezident?

BB: Tak vám děkuji za rozhovor. Ale na těch osmdesát vážně vůbec nevypadá...

Blbě Blondýna a Daniela Kovářová

Novinky z Albatrosu, Mladé fronty, Tritonu a Epochy

Vybrané knihy jsou nové, ale nikoli zcela neznámé. A. G. Riddle je našim čtenářům jistě povědomý díky své trilogii Tajemství původu (Atlantský gen, Atlantský mor, Atlantský svět), kterou začal zveřejňovat ještě jako fanoušek na Internetu, David Mitchell dosáhl světovosti svým Atlasem mraků, hlavně potom co byl tento úspěšně zfilmován, Chrany Petera V. Brett jsou tři povídky ze světa Démonského cyklu. Děti vánice od Terezy Matouškové zase patří do světa její série Podmoří (Branou snů, Dnes se neproměňuj, Hladová přání, Vlčí kruhy).

tomu gag gift (dárek, ze kterého se vám chce zvracet). Můžete někoho obdarovat bednou makarónů nebo kojotí močí a je to zdánlivě bez rizika. Podle pravidel nemůžete odejít s vlastním dárkem. Kojotí chcanky jeden kolega před pár lety na besídce

skutečně získal. Utěchou mu byl fakt, že je to docela užitečná věc. Moč se používá k odpuzování jelenů, kteří vám na jaře na zahrádce u lesa okusují zeleninu.

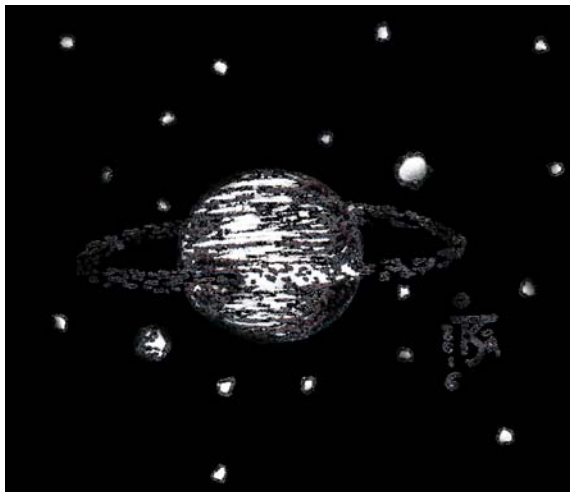
Martin Gilar

Časem s vědou - březen

● velkých činech vědy a techniky

Tajemství ušaté planety

Od konce roku 1609, kdy jako první mezi vědci namířil na oblohu dalekohled (vlastnoručně sestavený, zvětšující asi třicetkrát), učinil Galileo řadu významných objevů. Ani Saturn, na který došla řada v červenci 1610, nezklamal. Jevil se jako rozmazaný žlutavý kotouč, na který z obou stran téměř doléhaly dva menší. Galileo podobně jako předtím u Jupiteru usoudil, že jde o měsíce. Podle dobových zvyklostí skryl výsledek svého

pozorování v těžce řešitelném anagramu, jehož řešení objasnil koncem roku 1610: „Písmena, kombinovaná ve správném pořadí, říkají tolik: *Pozoroval jsem, že nejvyšší planeta je trojitá* („nejvyšší“ znamená nejvzdálenější tehdy známá, FH). A toto jsem s velkým obdivem pozoroval: Saturnus není hvězda jednotlivá, ale tři dohromady, téměř se dotýkají a jsou vůči sobě zcela nepohyblivé a sestaveny na způsob oOo. Ta uprostřed jest mnohem větší než postranní; jsou položeny jedna na východ, druhá na západ v téže přímce.“

Jaké však bylo Galileovo překvapení po dvou letech, když na známém místě spatřil jen samotnou planetu! Průvodci zmizeli – aby se za další rok znovu ukázali, avšak v podobě „uší“. V roce 1616 zase měli tvar půlměsíců. Potom začali „ubývat“ a v roce 1626 zcela zmizeli. Zmatený učenec se Saturnu dál nevěnoval.

V roce 1652 – to už byl Galileo deset let po smrti – se do konstrukce dalekohledu pustil mladý holandský fyzik Christian Huygens. Během tří let sestrojil přístroj, který zvětšoval asi padesátkrát a především měl oproti tomu Galileovu méně optických vad. Samozřejmě došlo i na Saturn. Výsledky stály za to. Napřed Huygens v pojednání *De Saturni Luna Observatio Nova* z roku 1656 oznámil objev Saturnova měsíce (později ho nazval Titan). Současně zde popsal svoji utajovanou domněnku o Saturnu. Jak jinak než anagramaticky: *aaaaaaccccc-deeeeeghiiiiiiiiIIImmmnnnnnnnooooppqrrstttuuuuu*. Přesu-

nem písmen do správného pořadí vznikne věta: *Annulo cingitur, tenui, plano, nusquam cohaerente, ad eclipticam inclinato* –(Saturn) Jest opásán tenkým rovinným prstencem, jenž níkde s ním nespojuje a je nakloněn k ekliptice.

Toto rozluštění Huygens sice soukromě prozradil několika přátelům, avšak zveřejnil ho až v roce 1659 v díle *Systema Saturnium*: „Také já jsem toužil spatřit tyto divy nebe, o nichž psal Galileo a jiní učenci. Měl jsem však jenom malý dalekohled, a tak jsem se dal do práce, abych se naučil umění vytvořit vhodná skla... Po zdolání velkých překážek (neboť toto umění má větší zásobu obtíží, než je patrné na první pohled) podařilo se mi konečně zhotovit čočky, které mi umožnily získat poznatky, o nichž píši v tomto pojednání. Bez odkladu namířil jsem dalekohled na Saturna a zjistil, že se věci mají jinak, než jak dosud myslela většina pozorovatelů. Neboť se zdálo, že oba postranní přívěsky, lpící na Saturnu, nebyly dvě planety, nýbrž něco zcela odlišného, zatímco úplně stranou od nich, ve větší vzdálenosti od Saturna, byla planeta, obíhající kolem něho v šestnácti dnech. Existence této planety byla až dosud neznáma... 5. března 1656 (*na jiném místě uvádí 25. března 1656, což se zdá být správnější, FH*) jsem oznámil výsledek svých pozorování o Saturnově měsíci (neboť tak jsem správně nazval novou hvězdu) a současně hypotézu vysvětlující onen druhý úkaz na Saturnu. V tomto druhém případě jsem však přeházel pořadí písmen, aby tím bylo vždy možno dosvědčit, že jsem s tímto úkazem nebyl neobeznámen a rovněž aby i ostatní byli takto vedeni k uveřejnění výsledků svých pozorování a nemohli si stěžovat, že sláva objevu jim byla urvána.“

Zatímco Galileo s Jupiterovými satelity měl vzor v Zemi s Měsícem, tvar prstence byl ve vesmíru zcela nový, nečekaný, těžko uvěřitelný. Huygens si byl dobře vědom, jak nestravitelný objev kolegům předkládá, a proto vysvětluje: „Myslím, že budu nucen čelit námitkám těch, kteří budou považovat za divné a snad i nerozumné, že jednomu z nebeských těles přisuzuji tvar, jaký až do nynějška u žádného z nich nebyl zjištěn... Tací lidé nechť uváží, že nevyvalám tuto hypotézu ze své fantazie... ale že ten kruh vidím jasně svým zrakem, kterým samozřejmě rozeznávám tvary všech jiných věcí.“

Autor pak končí poznámkou: „Nechť tedy nikdo nepovažuje za absurdní věc, jakou vidíme v případě Saturnově, nechť raději s uctívou bázní pohlíží k moci a majestátnosti přírody, která, předvádějíc nám opět nové ukázky své činnosti, nás takto upozorňuje, že ještě více zůstává skryto.“

František Houdek

Odposlechnuto (O sebestřačství)

Představte si, že se ráno probudíte vyspaní doručova, slastně se protáhnete... a uvědomíte si, že jste Němec. A celý den je v háji.

Ladislav Jaki

Návod k vábení náhod Třeštění letitého popularizátora 49

Koncem roku 1854 se v severofrancouzském Lille otevřela fakulta přírodních věd. Prvním děkanem se stal Louis Pasteur, proslulý již objevem optické izomerie. Svoji nástupní přednášku zakončil slovy: „Dělejte věci. Zeměpisu nějakého kraje se naučíte nejlépe, když kraj procestujete. Tak je to také s chemií: děláte-li něco, vrývá se vám 'zeměpis' výroby do paměti. Přitom ovšem není dovoleno podceňovat teorii. Nedopouštějte se omylu místy rozšířeného, že to, co nedává bezprostřední užitek, je zbytečné.

Zeptá-li se vás někdo, kdy byl vynalezen elektrický telegraf, patrně byste odpovíděli: Nedávno (1843, FH)... Ale neklamte se, že *princip* elektrického telegrafu je tak mladý! Je tomu více než třicet let (1819, FH), co dánský fyzik Hans Christian Oersted seděl za stolem a spojil měděným drátem oba póly Voltovy baterie. Na stole měl kompas, magnetickou jehlu. A tu Oersted viděl: Když proud proběhl drátem, odchýlila se magnetická jehla, a dokud proud probíhal, zůstala odchýlena od směru, ve kterém ji předtím udržoval zemský magnetismus. Tak, vážení posluchači, byl objeven základ elektrického telegrafu a dalších vymožeností.“

Poté se řečník odmlčel, podíval se na studenty a dodal vřele: „Je možné, vážení posluchači, že řeknete: 'Byla to náhoda.' Ale věřte mi: Co se pozorování týče, náhoda přeje myslím připraveným.“

Poslední věda zlidověla v podobě „štěstí přeje připraveným“, avšak v Pasteurově řeči je víc, ona obsahuje návod, jak zacházet s náhodami a proměňovat je v objevy. I náhody ve vědě totiž mají určitá pravidla, skrze která lze jít štěstí naproti.

V počátcích vědy stálo prostě pozorování, později vylepšené použitím přístrojů. Například William Herschel, profesí lázeňský muzikant, si vyrobil vlastní zrcadlový dalekohled a během systematické prohlídky oblohy objevil 13. března 1781 planetu Uran. Hvězdářský dalekohled tedy rozklíkl nový, do té doby uzavřený adresář náhod a nabídl je k využití. Nicméně kdyby si Herschel zvolil směr své prohlídky oblohy náhodou jinak, pohybující se Uran by mu unikl... Kdyby se Galileo nebo Huygens poprvé podívali na Saturn ve fázi, kdy byl jeho prstenec zrovna neviditelný, nezaujal by je a už by se k němu nevrátili.

Jenže *pozorování* a čekání, co čas a osud nadělí, brzy přestalo vědět stačit. A tady přichází na řadu druhá Pasteurova rada: *dělejte věci*. Uspořádávejte podmínky jinak, než to dělá příroda. Třeba jako právě Pasteur: Ten někdy koncem 70. let 19. st. začal pěstovat „bacily“ slepičího moru a píchat je kuřatům.

Jednou k tomu (z šetrnosti?) použil starou kulturu. Kuřata sice onemocněla, avšak poprvé přežila. Proč ne – vyžílá, oslabená kultura neměla tu infekční sílu... Po čase zvířata došla a zásilka nových ještě nedorazila. Pasteur tedy další pokusnou skupinkou nouzově doplnil těmi přeživšími, která už jednou nakazila onou „slabou“ kulturou. A co se nestalo – po injekci silně infekčních bacilů slepičího moru právě a jen tato zvířata zůstala zdravá! Pasteurův objev aktivní imunizace (spolu s Flemingovým objevem penicilinu, rovněž náhodným) je dosud nejdůležitějším úspěchem veškeré medicíny.

Dělání věcí lze samozřejmě zkombinovat s *pozorováním prodlouženými smysly*, jak to dělal Pasteurem zmiňovaný Oersted, který své experimentování sledoval i kompasem a objevil magnetické účinky elektrického proudu.

Jak vidno, pozorování i experimentování představují podmínky sice nutné, leč nikoli dostačující. Tím rozhodujícím předpokladem k náhodnému objevu vždy bude *mysl připravená* rozpoznat, že něco je jinak. „Náhoda hraje ve vědě určitě velkou roli. Ale musíte si jí umět všimnout,“ říkával farmakochemik Antonín Holý. Otázkou je, v čem spočívá schopnost vědce *všimnout si?* Dá se tato specifická vnímavost nějak ovlivnit? Znalosti samotné k tomu rozhodně nestačí – my sice musíme co nejvíc vědět, abychom jen neopakovali a neobjevovali už známé, ale zároveň se věděním nemůžeme nechat omezit; někteří badatelé dokonce radí při pokusu vyprázdnit mysl: „Já jsem nemyslel, já jsem zkoumal!“

odsekl Röntgen na otázku, co si při svém epochálním objevu neviditelného pronikavého záření myslel.

K využití štěstí ve vědě tedy musí nastat příznivá konjunkce dělaných věcí, jejich pozorování a připravenosti mysli. Prvním dvěma podmínkám, těm vnějším, můžeme vcelku objektivně napomoci účelným experimentováním, neboť tím rozevíráme vějíř náhod nabízejících se ke všimnutí, přesně podle slov švýcarského dramatika Friedricha Dürrenmatta: „Čím promyšleněji lidé jednají, tím účinněji je může postihnout náhoda.“ Podmínka třetí pak, zdá se, závisí především na individuálním vnitřním ustrojení badatele.

Kdybychom se pokusili opsat to celé obrazně, nabízí se třeba přirovnání z oblasti výživy: experiment a měření jsou takřka jaké energetické složky vědy, štěstí má povahu vitaminů a objev je koření, které činí vědu chutnou a dráždivou.

Takže do práce – a hodně štěstí!

František Houdek

Časem s vědou - duben

● velkých činech vědy a techniky

Pumpa života

Od konce 2. st. medicínu zcela ovládal Galenův názor, že „krev se neustále tvoří v játrech, a to ze směsi vznikající trávením potravy v žaludku. Z jater krev putuje do pravé poloviny srdce a z ní skrze neviditelné póry srdeční přepážky do poloviny levé, kde se oduševňuje, tedy nasává zde se tvořící životní teplo. Při jeho předávání orgánům a tkáním se krev neustále spotřebovává.“

Počátkem 17. století však začíná v Londýně působit mladý lékař William Harvey, promováný na prestižní univerzitě v Padově. Vyzbrojen odtamtud vědeckou metodou i fyzikálními znalostmi, z objemu srdce a počtu jeho stahů vypočítal, že játra by musela vyrobit každou minutu deset liber (přes čtyři litry) krve. Proto usoudil, že krev musí v těle cirkulovat... A tak vedle práce v londýnské nemocnici sv. Bartoloměje a vedení lékařské praxe pilně bádá. Celkem prozkoumal – převážně zaživa – přes osmdesát různých živočišných druhů, zejména žab a hadů, jejichž srdce oproti teplokrevným živočichům tloukla pomaleji, a proto se u nich daly lépe identifikovat jednotlivé fáze srdečního cyklu.

„Až když jsem se dlouhý čas cvičil v přesnosti a pečlivosti, až když jsem prohlédl mnohá různá živá zvířata a z jejich pitev shromáždil četná pozorování, mohl jsem si přiznat, že jsem přišel věci na stopu, našel správnou cestu z labyrintu a naučil se znát pohyby i účel srdce a cév.“

17. dubna 1616 (šest dní před smrtí Shakespearovou) – v Anglii, která ještě nepřijala gregoriánskou reformu kalendáře, se psal 7. duben – Harvey předkládá v londýnské Královské lékařské koleji, jejímž je čerstvým profesorem, svoji teorii krevního oběhu. „Ze stavby srdce je zřejmé, že krev trvale protéká plicemi do aorty jako dvojnásobným klapnutím vodních měchů při pumpování vody. Aplikací ligatur (podvázání, přiškrcení, FH) lze prokázat, že krev se pohybuje z tepen do plic. Z toho plyne, že se krev pohybuje neustále v kruhu a že její pohyb je udržován stahy srdce.“

Harvey samozřejmě tušil, že představa srdce-čerpádky a cév-hadic s chlopněmi-zátkovkami, kterými krev proudí podle stejných fyzikálních zákonů jako kterákoliv obyčejná kapalina v potrubí, nejen našteve galenovce, ale může být vnímána i jako urážka člověka coby vrcholného díla Božího. Snad i proto svoji teorii nechal vytisknout až roku 1628, a to v dalekém Frankfurtu nad Mohanem (možné důvody pro zahraničí se udávají dva: doma se toho nikdo nechtěl ujmout nebo to doma bylo příliš

drahé). Dvaasedmdesátistránkový latinský spis nazvaný *Anatomický výzkum o pohybu srdce a krve i živočichů* navíc věnoval svému nejmocnějšímu pacientovi, anglickému králi Karlu I., s odůvodněním, že „poznání srdce děje se ku prospěchu krále, neboť činnost srdce je zvláštní obdobou – ovšem na velmi nízkém stupni – činnosti královské.“

Harveyova teorie však měla věcnou slabinu: Neříkala, jak krev proudí mezi tepnami a žilami, například skrze svalstvo, které je od pohledu kompaktní a nepropustné...

Odpovědi se Harvey nedožil. V roce 1646 odešel do ústraní, odkud ještě vydal spis *Výzkumy o původu živočichů* (Londýn 1651) se slavným mottoem *Omne vivum ex ovo* (Vše živé pochází z vajíčka). V témže roce se pokusil o sebevraždu laudanem, to mu však „jen“ přivedlo tak hluboké bezvědomí, že z něho vyšly močové kaménky. Nejmladší ze tří velkých Williamů své doby (po „magnetickém“ W. Gilbertovi a „divadelním“ W. Shakespearovi) zemřel v roce 1657 – devěťasedmdesátiletý – na mozkovou mrtvici.

Kéž by mu osud dopřál ještě pár jar! V roce 1661 vydává italský anatom Marcello Malpighi, toho času profesor teoretické medicíny na univerzitě v Bologni, spis *Listy o plicích*. V něm zveřejňuje svůj objev cév vlasové světlosti, jejichž prostupnými stěnami se krev dostává ke tkáňovým buňkám. Jak mohl právě Malpighi objevit to, co uniklo i preciznímu Harveyovi? On totiž jako vůbec první lékař k výzkumu systematicky používal mikroskop!

V českých zemích se teorie krevního oběhu ujala rychleji než jinde, a to díky Harveyově návštěvě Prahy v červenci 1636. Tehdy anglický král Karel I. vyslal do střední Evropy zvláštní poselstvo s cílem zajistit pro dědice poraženého Fridricha V. Falckého (svého švagra, druhdy českého „zimního krále“) alespoň Falc. Harvey byl osobním lékařem vůdce poselstva (členem delegace byl také český rytec Václav Hollar, jehož proslulé rytiny Prahy pocházejí právě z této doby). Během týdenního pobytu v Praze se Harvey pravděpodobně sešel s nejvýznamnějším českým lékařem a přírodovědcem té doby Janem Markem Marci z Kronlandu.

František Houdek

Fanziny se vracejí

Po několikaleté odmlce se vrátily naskenované fanziny. Nyní je najdete na adrese <http://fanziny.4fan.cz/>. Doufám, že stávajících 38 digitalizovaných čísel bude doplněno dalšími fanziny.

Karel Dvořák

Objevy v šuplíku

Třeštění letitého popularizátora 50

William Harvey nebyl jediným významným badatelem, který svůj objev zveřejnil léta poté, co ho učinil. Připomeňme si některé další „otáleče“...

Mikuláš Koperník většinu života prožil jako kanovník a lékař v pruském Frauenburgu (dnes Frombork v severním Polsku). Tam v relativním klidu provedl rozsáhlá astronomická pozorování i výpočty, tam také vytvořil svoji heliocentrickou teorii. Její nástin pochází z let 1512-16, hotová byla kolem roku 1530, vydání v úplně matematické podobě však Koperník neustále odkládal, předpokládaje nepříznivou reakci kléru. A tak jeho dílo *O obězích těles nebeských* vyšlo (latinsky) až v březnu 1543 v Norimberku. Výtisk Oběhů prý autor dostal do ruky v den své smrti v květnu 1543.

Dílo (jakkoli obmyslně věnované papeži Pavlu III.) se podle očekávání ocitlo na indexu, kde setrvalo necelá tři staletí; teprve roku 1822 Svatá stolice dovolila, že heliocentrická teorie smí být volně šířena.

V letech 1604-22 pobýval v Praze švýcarský mechanik a astronom **Joost Bürgi**. Kromě stavby hodin zde zkonstruoval řadu přesných přístrojů; jeho hlavním objevem se však hned v počátcích pražského pobytu stala metoda zkráceného násobení. Bürgi si totiž všiml, že sčítání v aritmetické posloupnosti za určitých okolností odpovídá násobení v posloupnosti geometrické a naopak. Na základě toho vytvořil zvláštní tabulky, které násobení a dělení redukovaly na jednodušší sečítání a odčítání. Jenže Bürgi byl – řečeno s jeho pražským současníkem a přítelem Johannesem Keplerem – *cunctator* (váhavec) a *secretorum suorum custos* (strážce svých tajemství), takže nakonec „nechal dítě svého ducha na holičkách, místo aby je vzdělal pro veřejnost“. Svoje logaritmické tabulky nakonec vydal až roku 1620 v Praze pod názvem *Aritmetische und geometrische Progress tabulen*. A to už bylo pozdě. Šest let předtím totiž něco podobného (navíc pod dodnes užívaným názvem logaritmy) vydal v Edinburghu skotský lord, statkář a matematik John Napier.

Isaac Newton připadl na gravitační zákon a infinitezimální počet během roku 1666 v nucené klauzuře na rodném sídle ve východní Anglii, kam se uchýlil poté, co se „jeho“ univerzita v Cambridgi uzavřela kvůli morové epidemii. Po návratu tam získal v roce 1669 profesuru matematiky. Přinejmenším od té doby ve svých spiscích, rozhovorech a občas snad i přednáškách používal jak gravitační zákon, tak diferenciální a integrální počet. K jejich publikování se ale neměl; v té době ho pohltily zejména optické výzkumy včetně konstrukce prvního zrcadového dalekohledu či formulace korpuskulární teorie světla.

Dlouho ho přátelé přemlouvali, aby své poznatky o mechanice, gravitaci a matematice sepsal; astronom Edmund Halley dokonce nabídl, že uhradí jejich knižní vydání!

Newtonovo (latinské) dílo *Matematické základy přírodovědy* vyšlo v roce 1687 a dodnes je považováno za nejvýznamnější dílo v dějinách fyziky.

Charles Darwin v mládí obeplul svět jako lodní přírodovědec a

nasbíral množství jedinečného materiálu. V roce 1842 se přestěhoval na venkov jižně od Londýna a až do smrti tam žil jako soukromý badatel. Postupně publikoval několik zajímavých prací, nicméně svoji hlavní myšlenku, k níž prokazatelně dospěl už koncem 30. let, stále tutlal, a to především pro svoji kromobyčejnou důkladnost. Získaná kvanta faktů mu nestačila, chtěl další. Pokud náhodou do jeho teorie nezapadaly, nedal si pokoj, dokud rozpor nevysvětlil. A tak hromadil data, korespondoval s vědci i laiky z celého světa, pozoroval přírodu, choval zvířata a pěstoval rostliny, aby lépe pochopil záhady dědičnosti...

přítom už od roku 1844, kdy mu bylo tak zle, že myslel na nejhorší, spočívá v hlubinách jeho sejfů ztuhnělá podoba jeho evoluční teorie!

Od roku 1856 už přátelé otevřeně naléhali, ať zveřejní alespoň její nástin. Marně.

V červnu 1858 však dostal rukopis, který mu mladší kolega Alfred Russel Wallace poslal z Malajsie k posouzení... Darwin se zhrzil. „I termíny, kterých (Wallace) používá, jsou názvy mých kapitol!“

Kolegové tedy vymysleli šalamounské řešení: Na nejbližší schůzi Linnéovské společnosti (1. července 1858) přečtou Wallaceho dopis spolu se dvěma dosud soukromými písemnostmi Darwinovými (souhrnem, který poslal příteli, a oním konceptem z roku 1844).

V listopadu 1859 pak vychází kniha *O vzniku druhů přírodním výběrem*. Obsahuje nezvratné důkazy, že rozmanitost živého světa nebyla stvořena a ustavena neměnnou, nýbrž vyvinula se během věků ustavičným bojem živočišných druhů i jedinců uvnitř druhu o přežití.

1250 výtisků knihy jen zasyčelo. Církev šlela najež nad myšlenkami o původu člověka, ale vývoj nezastavila. Charles Darwin zemřel roku 1882 jako uznávaný muž.

František Houdek

Vážení přátelé, ono se to nezdá, ale BILCON 2016 je skoro za dveřmi. Poněkud netradičně však letos budeme obývat podzemní prostory pod radnicí až 12. 11. 2016, abychom nekonkurovali EUROCONU v Barceloně (kde bude hostem A. Szapkovski a jistě také každoroční účastník katakombních rejdů Piotr Cholewa).

A téma letošního setkání? UMĚLÁ INTELIGENCE ve filmu, v laboratořích, v praxi.

Samozřejmě chceme zachovat bíloveckou klasiku – koncert, videostop, bar, tombolu, dražbu, filmy na nosné téma i na přání a taky zámek. A v neděli trocha historie z okolí.

Na podzim se městu podařilo otevřít další vrchol zdejšího zlatého trojúhelníku okolo radnice. K zámku a muzeu se přidala a je k dispozici super moderní knihovna s podzemím podobným tomu našemu, ale k baru se dostanete výtahem, takže si nikdo nemůže cestou omlátit hlavu tak krásně jako v našich jedinečných katakombách.

Předloni jsme slavili 70. narozeniny úspěšného zástupce v CKĚ dědka Venera, loni se povedlo pivo zdarma na počest šedesátin strejdy Otavy a čímpak asi překvapíme Luboše Klimka, v té době čerstvého šedesátníka a padesátníka Romana Sochora?

Takže sobota 12. 11. v 10.00 hod – 13.11 do 10.00 hod. Přespolní již v pátek 11. 11. v 19.00 hod na přednášce a poté posezení v katakombách s koštovačkou specialit. Pivo, nealko všeho druhu (loni se neurodila jablka, a tak jsme tradiční mošt zachránili dovozem V. Štacha z jižních částí Moravy), whisky, meruňka a jiný alkohol za cenu max. 20 CZK za panáka 4cl.

Vstupné u nás není, jen povinná konzumace 200 CZK (neprojedené se vrací v naturáliích), ale to by pro nikoho za 24 hodin neměl být problém.

Krátkodobí platí po dohodě

Dotazy a účast na Polacek61@gmail.com

Hosty, program a jiné aktuality budeme oznamovat průběžně, kapacita 70 osob.

**Díky všem příznivcům
SF klub KLF Ostrava v.r.**

POZOR, je tu poslední, pro mnohé však i první příležitost získat

INTERKOM 60

speciální, neautorizované, lihovosté, alkoholické číslo Interkomu věnované pouze jeho dlouholetému šéfredaktorovi, tedy vlastně povídání o něm.

Číslo bude distribuováno s Interkomem číslo 5/2016 a výtiskneme jen množství podle počtu vašich objednávek.

Takže máte-li zájem, napište co nejdříve na adresu redakce.

PARCON se blíží, více brzy na www.mlp.cz/conias nebo www.mlp.cz/cz/projekty/akce/conias/1444-parcon-conias-2016/

NON FICTION editor Pavel Hájek Čertova kuchyně

(receptář pověstí a vyprávění z města Jičína a okolí ze 17. až 20. století)

Když jsem byl dítě, nebylo v našem domě příliš knih, proto si asi pamatuji na malou ilustrovanou knížku Josefa Štefana Kubína, možná šlo dokonce o dvě knihy *Jivínské rapsódie* a *Pojedeme do Jivína, koupíme si bání vína*, které jsem si pak možná nějak ve vzpomínkách spojil do jediné. Bylo mi dost divné, a i proto mi asi utkvěly v paměti, že se tam mému rodnému Jičínu říká Jivín. Dnes si říkám, že Kubín (1864 – 1965) posbíral nějaké tvaroslovné zvláštnosti kraje mezi Jičínem a Krkonošemi a vytvořil něco jako místní dialekt, možná si jej po vzoru Ondry Lysohorského dokonce sám vymyslel.

Dalším textem, na který si vzpomínám a který dokládá, že i Jičínsko mělo nějaké lidové pověsti a báje, byla tenoučká brožurka o pověstech z okolí Libáně, kam jsem chodil do základní školy. Vydal ji tuším můj učitel matematiky Vladimír Holman a měla, odhaduji, okolo šestnácti stran. Doufám, že se do dnes v archivu školy či místního úřadu zachovala.

Vladimír Holman (také malíř) se zasloužil o zachování památek minulosti i záchranou nedalekého hradu a zámku Staré Hradky. Ještě když jsem pod ním jezdil jako malý autobusem do Jičína, bál jsem se, že se na nás ruina s desetimetrovými trhlínami zřítí. O dvacet let později pak zásluhou místních dobrovolníků už mohl v bývalých ruinách působit archiv Památníku národního písemnictví a další kulturní zařízení využívaná městem, třeba oddací síň. Dnes, obávám se, je větší část zachráněných objektů privatizovaná a kdo ví, jaký bude jejich osud. ... Z památného habru, o kterém se v sešitku místních pověstí také píše, na vrchu Ovčín (přeměněném na motokrosové závodiště), je dnes ohořelý pařez metrového průměru, a nejinak to bude s dalšími hmotnými památkami.

Takže je dobře, když alespoň část Jičínské minulosti zachytila kniha *Čertova kuchyně*. Čtvrtinu publikace tvoří tématicky rozčleněné pověsti o městech a vseh, o hradech, zámcích a tvrzích, o kostelích a kaplích, o křížích, kapličkách, sochách a obrazech, o vodách, studánkách, rybnících a řekách, o kopcích a údolích, o lesích a polích. Následují rejstříky a seznamy literatury. Velmi působivé jsou i linyrty Bára Krautz, byť mi uniká jejich souvislost s Jičínem.

Dnes, kdy je naše společnost dostatečně bohatá, aby knižně dokumentovala dětská říkadla posledního půlstoletí, by měla uchovávat i to, co se v paměti dochovalo z posledního půltisíceletí, a receptář je dobrým příspěvkem k této snaze. **ZR**

Host, Brno, 2015, linyrty Bára Krautz, 408 str., 399 Kč

